

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Diana Vondráková

**Spořitelní a úvěrní družstvo
jako obchodní korporace**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. dubna 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 131 587 znaků včetně mezer.

Diana Vondráková

V Praze dne 15. dubna 2020

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování doc. JUDr. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, podnětné komentáře a postřehy i za velmi lidský přístup v průběhu tvorby práce.

Poděkování náleží též mé rodině za veškerou podporu nejen při zpracování této diplomové práce, ale i za podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1 Obecně k obchodní korporaci	3
1.1 Povaha obchodní korporace.....	3
1.1.1 Jednočlenná obchodní korporace	3
1.2 Dělení obchodních korporací.....	4
1.3 Obchodní společnost.....	5
1.3.1 Osobní obchodní společnost.....	5
1.3.2 Kapitálová obchodní společnost.....	6
1.4 Družstvo.....	9
2 Historie právní úpravy spořitelního a úvěrního družstva	12
2.1 Počátky družstevnictví v 19. a 20. století	12
2.2 Spořitelní a úvěrní družstva v době první Československé republiky a druhé světové války	15
2.3 Spořitelní a úvěrní družstva mezi lety 1945 a 1989	16
2.4 Spořitelní a úvěrní družstva po roce 1989	17
3 Současná právní úprava spořitelního a úvěrního družstva	20
3.1 Základní charakteristiky	20
3.1.1 Úvěrová instituce.....	20
3.1.2 Forma družstva	21
3.1.3 Členský princip	21
3.1.4 Povolení České národní banky	24
3.1.5 Předmět podnikání.....	26
3.1.6 Charakter podnikání	27
3.1.7 Omezující opatření	29
3.2 Založení	33
3.3 Vznik	36
3.4 Vybraná specifika stanov.....	37
3.4.1 Obchodní firma	37
3.4.2 Sídlo	38
3.5 Orgány	38
3.5.1 Úvěrová komise.....	39
3.5.2 Představenstvo.....	40

3.5.3	Volené orgány	40
3.6	Vznik členství	43
3.6.1	Způsoby vzniku členství.....	43
3.6.2	Převod družstevního podílu.....	45
3.6.3	Návrh nové úpravy	46
3.7	Členský vklad	48
3.8	Zrušení a zánik.....	49
Závěr		52
Seznam použitých zkratk.....		56
Seznam použitých zdrojů		58
Abstrakt		64
Abstract		65

Úvod

Tato diplomová práce s názvem Spořitelní a úvěrní družstvo jako obchodní korporace si klade za cíl posoudit právní úpravu spořitelního a úvěrního družstva, porovnat tuto právní úpravu s obecnou úpravou obchodních korporací a v jejím rámci s obecnou úpravou družstev. Při porovnání se pak tato práce zaměřuje na shodné prvky i vzájemné odlišnosti úprav, speciální ustanovení pro spořitelní a úvěrní družstvo či na právní úpravu jej přibližující k právní úpravě bank.

Za účelem takového posouzení je diplomová práce členěna do tří kapitol, přičemž stěžejní kapitola třetí je dále podrobně rozdělena do osmi podkapitol.

První kapitola je zaměřena na výklad o obchodních korporacích, aby bylo zřejmé, s čím je následně právní úprava spořitelního a úvěrního družstva komparována. Jsou zde základně rozebrány obecné znaky obchodní korporace jako takové, následovány stručným výkladem o dělení obchodních korporací se zaměřením na obecnou úpravu družstva, z níž právní úprava spořitelního a úvěrního družstva přirozeně vychází.

Aby bylo možné plně porozumět systematice zařazení a právní úpravy i některým konkrétním, především omezujícím opatřením obsaženým v zákoně o spořitelních a úvěrních družstvech, zabírá se kapitola druhá historickým vývojem družstevnictví obecně i konkrétně vývojem družstevnictví peněžního na území dnešní České republiky. Především je podstatné pochopit základní zásady, na kterých stojí družstevní hnutí jako takové a které jsou dodnes základem právní úpravy družstev i v mezinárodním kontextu.

Třetí kapitola pojednává o současné právní úpravě a u stěžejních institutů i o v současnosti navrhované právní úpravě budoucí. Jelikož je spořitelní a úvěrní družstvo samo o sobě komplikovanou právnickou osobou, jež je upravena právem českým, a to jak soukromým, tak z části i veřejným, v určitých oblastech též striktně regulována normami práva evropského, a jejíž právní úprava zasahuje do mnoha právních odvětví (kromě práva obchodních korporací též práva na ochranu spotřebitele, práva podnikatelských seskupení, rozsáhlé regulace úvěrových institucí například co do pojištění vkladů či dohledu České národní banky, dále různých oblastí práva finančního atd.), zabývá se tato práce převážně základními soukromoprávními aspekty práva obchodních korporací v rámci českého právního řádu a hlubším rozbořem vybraných zásadních ustanovení zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a jejich vzájemnými vztahy.

Spořitelní a úvěrní družstvo stojí na pomezí obecné právní úpravy družstev dle formy a dle vykonávané činnosti. Je tak třeba u různých institutů posoudit, kdy se spořitelní a úvěrní družstvo přibližuje spíše úpravě družstva a kdy právní úprava více odpovídá bance.

Tato diplomová práce se snaží nalézt odpověď na otázku, kdy je právní úprava spořitelního a úvěrního družstva shodná s právní úpravou jednotlivých typů obchodních korporací, případně konkrétně družstva, a v jakých znacích se spořitelní a úvěrní družstvo řídí právní úpravou speciální, současně s hlubším rozbohem takové úpravy.

1 Obecně k obchodní korporaci

Posouzení charakteru spořitelního a úvěrního družstva jako obchodní korporace, kterým se tato práce zabývá, je nezbytné úzce navázat na stručný výklad o obchodní korporaci, jejích obecných i specifických znacích, historii a následně i jednotlivých kategoriích obchodních korporací jako takových.

1.1 Povaha obchodní korporace

Obchodní korporace je teorií i platným právem definována především jako právnická osoba, a to konkrétně právnická osoba soukromého práva. Dalším významným definičním znakem je, jak již z názvu vyplývá, její charakter korporace, je tedy „*organizovaným společenstvím osob (fyzických i právnických)*“. ¹ Tímto základním charakteristickým znakem se odlišuje od fundací a smíšených útvarů, jejichž podstatou je účelově vyčleněný majetek, případně kombinace osobního i věcného substrátu.²

Společenství, nebo též sdružení osob v korporaci, implikuje, že by tyto osoby měly být minimálně dvě, případně i více, v návaznosti na speciální právní úpravu platnou pro jednotlivé typy korporací. Pokud skutečný počet členů korporace poklesne pod tuto zákonem stanovenou hranici, a ani v poskytnuté přiměřené lhůtě není zjednána náprava, soud takovou korporaci i bez návrhu zruší a rozhodne o její likvidaci.³

1.1.1 Jednočlenná obchodní korporace

Teoreticky výjimečným, v praxi však velmi rozšířeným případem, jsou jednočlenné korporace. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“) ve svém ust. § 210 odst. 2 funguje u právnické osoby s jediným členem povahu sdružení a stanoví, že se na ni hledí jako na korporaci. Jednočlennou společnost, avšak pouze kapitálovou, umožňuje též v ust. § 11 až § 14 zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále též jen „ZOK“ nebo „zákon o obchodních korporacích“).

Jednočlenné kapitálové obchodní společnosti zákon dovoluje proto, aby dal i jednotlivým osobám, které běžně ručí za své závazky celým svým majetkem, možnost

---

¹ ZOULÍK, František. In: DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, et al. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 272.

² Tamtéž, s. 273.

³ Ustanovení § 211 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

vyrovnat podnikatelské riziko s obchodními společnostmi, jejichž společníci ručí za závazky z podnikání společnosti omezeně. „*Osobní společnosti ovšem výhodu omezeného ručení neposkytují, a proto jako jednočlenné vzniknout nemohou.*“⁴

Jednočlenná korporace, kterou zákon připouští, může být jako jednočlenná již založena, nebo se může jednočlennou stát v průběhu své existence, a to soustředěním všech podílů u jediného společníka. Přistoupením dalších společníků se stejně tak může z jednočlenné společnosti stát společnost klasická. Pokud však konkrétní korporace není zákonem jako jednočlenná připuštěna, nastávají při poklesu počtu členů pod zákonem stanovené minimum důsledky dle ust. § 211 odst. 2 OZ uvedené výše.

1.2 Dělení obchodních korporací

Obchodní korporace jsou zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) děleny, jak je již z jeho názvu patrné, na obchodní společnosti a družstva. Toto dělení je zakotveno i v ust. § 1 odst. 1 ZOK.⁵ „*Kritériem rozlišení je uzavřenost počtu společníků obchodních společností, resp. jejich otevřenost v případě družstev.*“⁶

V návaznosti na toto základní kritérium se od sebe obchodní společnosti a družstva odlišují též charakterem základního kapitálu. Ten je v případě obchodní společnosti zásadně fixní a jeho změny jsou vždy podmíněny změnou zakladatelského právního jednání.⁷ Naopak výše základního kapitálu družstva „*je proměnlivá ve vazbě na aktuální počet členů a výši jejich členských vkladů,*“⁸ jelikož vstup do družstva je umožněn „*každému, kdo splní stanovené podmínky. Členství ve družstvu lze tudíž nabýt i jinak než převodem či přechodem družstevního podílu, a to originárně, aniž se mění stanovy.*“⁹

---

⁴ PELIKÁNOVÁ, Irena a Robert PELIKÁN. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 59.

⁵ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: „*Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti (dále jen „společnost“) a družstva.*“

⁶ PELIKÁNOVÁ, Irena a Robert PELIKÁN. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 58.

⁷ Tamtéž, s. 58.

⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. Praha: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 4.

⁹ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 92.

Česká právní úprava vychází z výše popsané duality obchodních korporací historicky (do doby regulace specifických družstevních vztahů se tyto vztahy řídily císařským patentem č. 253/1852 ř. z., o spolcích¹⁰ a i následně byla úprava obchodních společností a družstev samostatná, často i v různých právních předpisech) a vzhledem k převažující podpůrné funkci pro členy i neuzavřenému členství chápe družstvo spíše jako zvláštní druh spolku než jako obchodní společnost.¹¹

1.3 Obchodní společnost

Obchodní společnost není v občanském zákoníku ani v zákoně o obchodních korporacích definována obecnými znaky ani jiným popisným způsobem, pouze ust. § 1 odst. 2 ZOK obsahuje výčet jednotlivých forem obchodních společností, kterými jsou: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Stejně ustanovení zákona též dělí obchodní společnosti na osobní a kapitálové.

1.3.1 Osobní obchodní společnost

Osobní obchodní společností ve své čisté podobě je veřejná obchodní společnost. Komanditní společnost, i přes zařazení mezi společnosti osobní, lze považovat spíše za smíšenou formu, která v sobě snoubí prvky osobní společnosti u komplementáře a prvky kapitálové společnosti u komanditisty.

Základním znakem osobní obchodní společnosti je především neomezené a solidární ručení společníků, díky kterému osobní obchodní společnost ze zákona nevytváří povinný základní kapitál – věřitelé společnosti se mohou případně uspokojit z celého majetku společníků, není tedy nezbytné, aby společnost disponovala vlastním kapitálem.

Charakteristickým rysem je i osobní povaha. Osobní společnost je úzce navázána na své společníky a na vztahy a důvěru mezi nimi, také proto je zakázán převod podílu¹²

---

¹⁰ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Beck, 2004. Právo a hospodářství, s. 1.

¹¹ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 92.

¹² Pro veřejnou obchodní společnost v ustanovení § 116 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. Pro komanditní společnost pak dle komentáře k ustanovení § 123 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech „dovozujeme, že § 123 platí pouze pro komanditisty, zatímco pro převod podílu komplementářů se uplatní přiměřeně § 116.“

a „změny personálního složení v důsledku smrti či zániku společníka, jím podané výpovědi (...) jsou zásadně důvodem zrušení společnosti.“¹³ Požadavek na soulad vůle společníků vychází především z výše zmíněného solidárního a neomezeného ručení a jeho projevem je mimo jiné i to, že každý společník je statutárním orgánem a o věcech společnosti rozhodují společníci jednomyslně, každý jedním hlasem.¹⁴

Právní úprava osobní obchodní společnosti je však široce dispozitivní. Opět je spoléháno na to, že si společníci důvěřují, blíže se znají a mohou si tedy poměry v rámci společnosti přizpůsobit svým potřebám, přičemž za závazky společnosti neomezeně ručí, tudíž ochrana věřitelů je zajištěna, a primárně rozhodují jednomyslně (nedohodnou-li se z vlastní vůle jinak), tedy není třeba hlubší ochrany menšinových či většinových společníků.

Z výše podaného výkladu vyplývá, že hlavní výhodou osobní obchodní společnosti je absence vkladové povinnosti, která je však kompenzována neomezeným ručením. Se snížením požadavků na základní kapitál u kapitálových společnostech, především společnostech s ručením omezeným, na zcela symbolické minimum tato výhoda odpadá a „lze očekávat další pokles významu veřejné obchodní společnosti a osobních společností vůbec.“¹⁵

Jednou z významných výhod osobní obchodní společnosti však nadále zůstává zvláštní režim u daně z příjmu právnických osob, kdy příjem není zdaňován jako příjem společnosti, ale pouze jako příjem společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti.¹⁶

1.3.2 Kapitálová obchodní společnost

Klasickou formou kapitálové obchodní společnosti je akciová společnost. Společnost s ručením omezeným se zakládá na typických znacích kapitálové společnosti, avšak do jisté

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*, s. 290.

¹³ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 95.

¹⁴ Ustanovení § 99 odst. 3, ustanovení § 105 a ustanovení § 106 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁵ POKORNÁ, Jarmila. In: POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris, s. 9.

¹⁶ Ustanovení § 18b zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

míry je kombinuje s prvky společnosti osobní, především vyšší mírou dispozitivity, možností omezit či zcela vyloučit převoditelnost podílů a často též absencí profesionálního managementu i větším osobním sepětím společníků se společností.

Kapitálová obchodní společnost povinně vytváří základní kapitál minimálně ve výši stanovené zákonem. Tento základní kapitál je tvořen souhrnem všech vkladů společníků.¹⁷ Primární a historicky nejvýznamnější funkcí základního kapitálu je funkce garanční,¹⁸ tedy ochrana věřitelů společnosti v situaci, kdy společníci za závazky společnosti ručí jen omezeně, pokud vůbec. Garanční funkce základního kapitálu je však se současnou úpravou především společnosti s ručením omezeným¹⁹ prakticky nulová. I v případě vyššího základního kapitálu se však především po delší době fungování společnosti stává výše základního kapitálu spíše pouhou účetní položkou a „výše aktiv se bude od skutečné aktuální hodnoty majetku lišit, a to často velmi podstatně.“²⁰ Další významnou funkcí vkladu do základního kapitálu je určení velikosti podílu společníka a s ním spojených práv a povinností.

Vklad společníka do kapitálové společnosti se jeho vnesením stává majetkem společnosti a odděluje se od majetku společníka, který „výměnou za svůj vklad do (kapitálové) společnosti nabývá pouze podíl na obchodní společnosti, který je jeho vlastnictvím, avšak přestává být vlastníkem hodnot vložených do obchodní společnosti a nestává se ani vlastníkem hodnot, které společnost nabude za svého trvání.“²¹ Tento princip je podpořen i ustanovením § 16 ZOK,²² který dle komentáře k zákonu

---

¹⁷ Ustanovení § 30 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁸ LOCHMANOVÁ, Ludmila. In: ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice, s. 236.

¹⁹ Ustanovení § 142 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech stanoví minimální výši vkladu na 1,- Kč. Základní kapitál jednočlenné společnosti s ručením omezeným, kde jediný společník má jeden podíl, tak může být tvořen pouze touto jednou korunou českou, jejíž garanční schopnost je nepřiměřeně nízká téměř pro jakoukoli činnost společnosti.

²⁰ VRBA, Milan. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 124.

²¹ LASÁK, Jan. In: POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*, s. 3.

²² Ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: „Po dobu trvání obchodní korporace ani po jejím zrušení nemá společník právo na vrácení předmětu vkladu.“

o obchodních korporacích „*tvorí jeden ze základů majetkové nezávislosti obchodní korporace na společníkovi.*“²³

Z povinné tvorby základního kapitálu i důsledného oddělení majetku společníka a společnosti vyvěrá další charakteristický prvek kapitálových společností, a to omezené ručení společníka za závazky společnosti.²⁴ Tato konstrukce chrání jednak společníky, kteří mají dle tradičního pojetí podíl v kapitálové obchodní společnosti především jako investici a nemusí se vůbec podílet na podnikání společnosti, před případnými dluhy, které mohou společnosti vzniknout z její činnosti, ale zároveň chrání i společnost před jinými závazky společníků, které nemohou být uspokojovány z majetku společnosti. Díky tomuto principu je prostřednictvím kapitálových společností poměrně snadné investovat, aniž by investoři byli nuceni hluboce zkoumat finanční kondici ostatních společníků a v konečném důsledku i samotné společnosti, jelikož zásadně nemohou ztratit více než svou investici.

Snadné investování a zároveň i možnost delšího a na konkrétních společnicích nezávislejšího trvání společnosti oproti společnostem osobním zajišťuje též volná převoditelnost podílů, která je klíčovým znakem kapitálové společnosti.²⁵ Společník může podíl ve společnosti jako investici nabýt a poté jej opět volně převést tak, jak vyžaduje aktuální situace, aniž by tím ohrozil existenci samotné společnosti, jako tomu je u osobních společností.

V jednotlivých společnostech může být převoditelnost podílu omezena buď zákonem²⁶ nebo do určité míry i zakladatelským právním jednáním.²⁷ S každým omezením převoditelnosti podílu se však snižuje atraktivita společnosti pro potenciální investory a společnost tak akcentuje spíše osobní prvek, kdy je převod podílu podmíněn souhlasem

---

²³ KUHN, Petr. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*, s. 49.

²⁴ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 195.

²⁵ LOCHMANOVÁ, Ludmila. In: ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*, s. 193.

²⁶ Například u společnosti s ručením omezeným je v ustanovení § 208 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech souhlasem valné hromady podmíněn převod podílu na osobu, která není společníkem.

²⁷ V případě akciové společnosti lze stanovami omezit převod akcie na jméno dle ustanovení § 271 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, nikoli však akcie na majitele, viz ustanovení § 274 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

nejvyššího orgánu či dokonce v případě společnosti s ručením omezeným někdy zcela vyloučen.

Dle míry převoditelnosti podílu pak společnosti dělíme na uzavřené, kde je podíl nepřevoditelný, a otevřené, kde převoditelnost podílu je neomezená.²⁸ Jak bylo popsáno výše, zákon či zakladatelské právní jednání může charakter společnosti posunout více k jedné či druhé straně. Je-li společnost jednočlenná, poté se dle dikce ust. § 14 ZOK k ujednáním společenské smlouvy, která zakazují nebo omezují převoditelnost nebo zastavení nebo možnost přechodu podílu, nepřihlíží, „*jsou tedy po dobu, kdy má kapitálová společnost jediného společníka/akcionáře „relativně“ zdánlivá.*“²⁹

Významnou odlišností kapitálové společnosti od ostatních obchodních korporací je tradičně též profesionální management. Společníci kapitálové společnosti jsou do značné míry především investory, kteří mohou mít a velmi často i mají více podílů ve více společnostech, a tedy zde není předpoklad, jako u společností osobních, že by se osobně podíleli na podnikání společnosti. Funkce statutárního orgánu společnosti je tak společníky svěřena třetí osobě, která není společníkem, ale oním profesionálním manažerem. Tento manažer řídí běžný chod společnosti, za což mu obvykle náleží odměna ve sjednané výši. Není-li taková odměna sjednána, pak dle ust. § 59 odst. 3 ZOK platí, že je výkon funkce bezplatný, tedy že jde svým charakterem o čestnou funkci.

1.4 Družstvo

Obecnější kategorie družstvo v sobě zahrnuje jak družstvo dle českého práva v užším slova smyslu, tak i evropskou družstevní společnost.³⁰ V této práci zabývající se českou právní úpravou bude slovo družstvo používáno v užším slova smyslu, nebude-li dále uvedeno jinak.

Cílem této kapitoly je velmi stručné odlišení družstva od obchodní společnosti a vyzvednutí neklíčovějších rozdílů a principů, na nichž právní úprava družstva stojí.

---

²⁸ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 146.

²⁹ LASÁK, Jan. In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš Doležil a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, s. 171.

³⁰ Ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

Detailnější charakteristika družstva jako takového, a to především v souvislosti s právní úpravou družstva spořitelního a úvěrního, bude následovat v dalších kapitolách této práce.

Družstvo se od obchodní společnosti liší především svým účelem, jelikož obchodní společnost bývá založena především za účelem podnikání, zatímco družstvo je dle ust. § 552 zákona o obchodních korporacích „založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání.“ Touto formulací dává zákonodárce zřetelně najevo, že podpůrná, sociální funkce družstva by měla být funkcí primární, kterou by podnikání mělo vhodně doplňovat především co se týče ekonomických potřeb družstva. Jak však uvádí komentář: „Obě funkce se ve svém působení vzájemně podmiňují a dlouhodobé ignorování jedné z nich se může stát limitujícím faktorem dalšího rozvoje nebo i existence družstva.“³¹

Základní rozdíl mezi obchodní společností a družstvem spočívá v principu otevřenosti členství v družstvu a s tím souvisejícím proměnným základním kapitálem.³² Družstvo nemá předem stanovený základní kapitál tak, jako tomu je u kapitálových obchodních společností, kde společníci pouze nabývají a pozbývají, případně dělí různé podíly na společnosti a tím i na základním kapitálu, který se zásadně nemění. V družstvu je možné na základě principu dobrovolnosti členství přijímat nové členy a zároveň s každým novým členem přichází též jeho základní členský vklad, který je pro všechny členy stejný,³³ a taktéž může člen z družstva vystoupit, přičemž mu náleží vypořádací podíl.³⁴

Stejná jsou pro všechny členy i práva a povinnosti, a to v souladu s principem rovnosti členů.³⁵ Dále je pro všechny členy stejná i míra podílu na rozhodování o záležitostech družstva – při hlasování v orgánu družstva má každý člen jeden hlas,³⁶ což je základním projevem takzvané družstevní demokracie, která je významným principem družstevnictví

---

³¹ CILEČEK, Filip. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*, s. 901.

³² HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd., s. 11.

³³ Ustanovení § 563 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

³⁴ Ustanovení § 623 ve spojení s ustanovením § 36 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

³⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd. Praha: Beck, 2006. Beckovy příručky pro právní praxi, s. 8.

³⁶ Ustanovení § 631 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

jako takového.³⁷ Členem orgánu družstva může být pouze člen družstva,³⁸ nepřipadá tedy v úvahu profesionalizace managementu, která je výhodná především u větších celků. Právní úprava družstvům poskytuje jiné prostředky k efektivnímu rozhodování u družstev s více členy – pokud tak určí stanovy, pak se členská schůze, nejvyšší orgán družstva, může konat formou dílčích členských schůzí, případně může být její působnost plněna zcela nebo zčásti shromážděním delegátů, a to dle ust. § 670 odst. 1 ZOK u družstev s více než dvěma sty členy.

Členové družstva v zásadě neručí za závazky družstva jako takového, a to v případě, neuplatní-li se zákonné ručení dle občanského zákoníku nebo zákona o obchodních korporacích, například ručení člena voleného orgánu.³⁹

Družstvo na rozdíl od kapitálových společností nemůže být založeno jediným zakladatelem, ani existovat jako jednočlenná korporace. Zde vycházíme ze zásady kolektivismu, jelikož účel samotné existence družstva, tedy vzájemná podpora členů a jejich spolupráce, nemůže být naplněn bez onoho kolektivu vzájemně se podporujících družstevníků. K založení družstva je tedy dle ust. § 552 odst. 2 ZOK třeba minimálně tří osob, ať již fyzických či právnických, které utvoří společenství, jelikož jak platilo již v římském právu, „*tres faciunt collegium*,“⁴⁰ tedy tři tvoří spolek, korporaci.⁴¹

---

³⁷ HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. Praha: Beck, 2009. Beckova edice právo, s. 6.

³⁸ Ustanovení § 630 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

³⁹ ČERNÁ, Stanislava. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 195 a 199.

⁴⁰ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice, s. 74.

⁴¹ REBRO, Karol. *Latinské právní výrazy a výroky*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 256.

2 Historie právní úpravy spořitelního a úvěrního družstva

Historický vývoj spořitelního a úvěrního družstva, nebo též družstevní záložny, není o mnoho kratší než vývoj družstevnictví a družstevní myšlenky jako takové. Počíná již v polovině devatenáctého století a přes překotné změny století dvacátého se v moderní době třetího tisíciletí a obnoveného demokratického právního řádu vyvíjí dále především v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie.

Významný vliv na vývoj právní úpravy má též potřeba čelit novodobým problémům, jakými jsou digitalizace a elektronizace, účinný boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti či dopadům finanční krize a následná prevence, případně alespoň omezení vlivu ekonomických výkyvů do budoucna. V neposlední řadě je třeba zabývat se i ochranou soukromí, osobních údajů a ochranou spotřebitele, a to nejen z důvodu rostoucí evropské regulace, ale především proto, že ochrana těchto hodnot jde ruku v ruce s výše zmíněnou digitalizací a je klíčovým celospolečenským tématem současné doby.

2.1 Počátky družstevnictví v 19. a 20. století

Družstevní myšlenka jako základ dnešní podoby družstevnictví vznikla koncem první poloviny devatenáctého století. I ve vzdálenější minulosti však lze pozorovat společenství osob založená na vzájemné pomoci a podpoře. Především šlo o náboženské společnosti, které v rámci své činnosti plnily sociální funkce, pořádaly sbírky a pečovaly o věkem, zdravotním stavem či jiným způsobem znevýhodněné osoby.⁴² Za další předchůdce družstev lze jistě označit i cechy. Tato sdružení řemeslníků lze vzdáleně připodobnit k družstvům výrobním, spotřebním, ale i finančním a sociálním, jelikož kromě kontroly výroby a obchodu podporovala své členy a jejich rodiny i ve vzdělávání a zajišťovala péči o chudé a nemocné.⁴³

Průmyslová revoluce, masivní stěhování do měst a rozvíjející se kapitalismus však do značné míry narušily tyto tradiční a lokálně ukotvené struktury. Bylo tedy třeba vytvořit struktury nové a jejich prostřednictvím čelit problémům nově uspořádané společnosti.

---

⁴² NĚMCOVÁ, Lidmila. *Vybrané kapitoly z českého družstevnictví*. Praha: Družstevní asociace ČR, 2001, s. 14.

⁴³ Tamtéž, s. 14.

První družstevníci bojovali proti nepřiměřeně vysokým maržím, lichvě, monopolizaci obchodu, nedostatku kapitálu u drobných podnikatelů a celkově nevýhodnému prostředí a špatným životním podmínkám pro menší živnostníky i jednotlivce.⁴⁴ První zakládaná družstva byla tedy především družstva spotřebními, výrobními, ale také peněžními.⁴⁵

Za první družstvo bývá považováno Rochdale Society of Equitable Pioneers, založené v roce 1844.⁴⁶ Na základě jeho stanov byly formulovány takzvané Rochdalské principy či zásady, které dodnes platí jako základ pro celosvětové družstevní hnutí. V rychlém sledu následovala další družstva, která vznikala buď paralelně, kdy na základě stejných výchozích předpokladů samostatně docházela k podobnému modelu uspořádání jako v Rochdale (například v roce 1945 svépomocný spořitelní a úvěrní Gazdovský spolok v Sobotišti na území dnešního Slovenska),⁴⁷ nebo po úspěchu rochdalského družstva byla zakládána dle jeho vzoru.

V českém prostředí je jako první spořitelní a úvěrní družstvo obvykle uváděna družstevní záložna v Aši, založená v roce 1848,⁴⁸ případně Záložná kasa ve Vlašimi, založená v roce 1858.⁴⁹

V počátcích družstevnictví byla teorie i praxe přesvědčena o velmi širokém potenciálu družstev. Byla teoreticky popisována i prakticky zakládána družstva s působností ve výrobě, tedy výrobní, odbytová, spotřební či zemědělská; ve finančnictví, tedy peněžní a pojišťovací; družstva zajišťující další potřeby občanů, tedy družstva bytová, stavební a sociální a v neposlední řadě též družstva v oblasti kultury, tedy divadelní a spisovatelská.⁵⁰

---

⁴⁴ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd., s. 3.

⁴⁵ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 17.

⁴⁶ HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*, s. 5.

⁴⁷ PEKÁREK, Milan. In: POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*, s. 303.

⁴⁸ HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*, s. 5 a PEKÁREK, Milan. In: POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*, s. 303.

⁴⁹ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie, s. 18; DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd., s. 3; HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd., s. 1; ROZEHNAL, Aleš. In: ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*, s. 571 a SMRČKA, Ladislav. *Z historie družstevních záložen k současnosti*. Právo a podnikání, 1998, č. 1, s. 27.

⁵⁰ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 17.

Dále byla zakládána i družstva s jediným přesně daným a velice konkrétním účelem, takzvaná družstva atypická, jako například „Družstvo Rozhledny na Petříně v Praze“ či „Hospodářské, nákupní a stavební družstvo zoologická zahrada“.⁵¹

Různá družstva vznikala často s vysokými ambicemi, z nichž se však časem ukázaly jako reálné pouze některé. Teoretici družstevnictví, kteří předpokládali rozvoj „družstevních republik“ či zdokonalování kapitalismu „*zlidověním za pomoci družstevnictví podstatným odstraněním moci vznikajících monopolů*“,⁵² byli později označeni za utopické socialisty⁵³ a jejich teoretické koncepce nikdy nevešly v praktické používání.

Ohledně formy prvních družstev bylo potřeba vycházet z tehdejších poměrů. V době samého počátku družstevnictví vznikala první družstva ve formě spolků na základě tehdejšího císařského patentu č. 253/1852 ř. z., o spolcích.⁵⁴ Následně, když počet družstev i rozsáhlost družstevní praxe vzrostla natolik, že již nebylo udržitelné zakládat družstva a řídit jejich fungování jako v případě spolků, byl vydán nový zákon č. 70/1873 ř. z., o výdělkových a hospodářských společenstvech, který po doplnění zákonem č. 133/1903 ř. z., o revizi společenstev výdělkových a hospodářských a jiných spolků⁵⁵ a dalších novelizacích, především zákonem BGBI. I Nr. 127/1997 Bundesgesetz über die Revision von Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften platí dodnes na území Rakouska.

Velmi přínosným pro praktické využití se ukázalo i družstevní spoření. Teoretickým základem se v Německu zabýval Fridrich Wilhelm Raiffeisen a na českém území Dr. František Cyril Kampelík, jejichž příjmení poté posloužila i jako základ lidového označení spořitelních a úvěrních družstev, takzvaných raiffeisenek nebo kampeliček. „*Podstata jejich myšlenky byla následující. Drobní zemědělci, dělníci, živnostníci apod. jen těžko dosáhnou na drahé, vysoko úročené bankovní úvěry. Proto je lepší, aby se sdružili v úvěrové záložně, do které vloží své peníze, a ta jim bude půjčovat potřebné prostředky na nízký úrok.*“⁵⁶ Postata určité formy spoření finančních prostředků

---

⁵¹ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jirí ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 19.

⁵² HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*, s. 4.

⁵³ Tamtéž, s. 4.

⁵⁴ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd., s. 1.

⁵⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd., s. 4.

⁵⁶ Tamtéž, s. 3.

byla přítomna i v jiných typech družstev, například v družstvech zemědělských. Obecně družstevní forma spoření a úvěrů byla populární na vesnicích, kde měla lepší potenciál a možnost se prosadit než větší banky ve vzdálených městech a také v dalších uzavřených kolektivech, které mohly stavět na důvěře v ostatní členy a jiných než jen peněžních vazbách mezi nimi. Takové družstevní záložny vznikaly například v pracovních kolektivech, mezi dělníky, živnostníky nebo zaměstnanci, často dle jednotlivých oborů.⁵⁷

Díky novému zákonu z roku 1873, který lépe odrážel charakteristiky družstevního uspořádání, i díky pokračujícímu úspěchu družstevní myšlenky se postupně rozvinuly různé druhy družstevního spoření i rozsah činnosti záložen. Výše zmíněné kaspeličky a záložny, fungující především na vesnicích, zajišťovaly pro své členy před vznikem zemědělských družstev i nákup zemědělské techniky, případně přispívaly k obecnému rozvoji místní komunity finanční podporou škol a jiných veřejně prospěšných zařízení.⁵⁸

2.2 Spořitelní a úvěrní družstva v době první Československé republiky a druhé světové války

Rakousko-uherské zákony zmíněné v předchozí kapitole byly v roce 1918 recipovány prostřednictvím zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého a byly dále doplňovány a upřesňovány další legislativou, zejména vládním nařízením č. 169/1933 Sb. z. a n., kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech. Toto nařízení konkretizovalo peněžní ústav,⁵⁹ stanovovalo jeho předmět podnikání, upřesňovalo právní jednání peněžního ústavu a upravovalo jeho další vztahy se členy i nečleny. Hlavním předmětem podnikání bylo především poskytovat členům úvěry a spolupůsobit při správě jejich jmění,⁶⁰ dále byly peněžní ústavy oprávněny například

---

⁵⁷ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd., s. 1.

⁵⁸ SMRČKA, Ladislav. *Z historie družstevních záložen k současnosti*. Právo a podnikání, 1998, č. 1, s. 27.

⁵⁹ Viz ustanovení § 1 nařízení č. 169/1933 Sb. z. a n. kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech.

⁶⁰ Ustanovení § 2 vládního nařízení č. 169/1933 Sb. z. a n. kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech.

přijímat vklady na vkladní knížky, což již nebylo vázáno výlučně na členství, vklad si tedy mohl uložit kdokoli.⁶¹

Významným byl též zákon č. 238/1924 Sb., kterým se zřizuje Všeobecný fond peněžních ústavů v republice Československé. Jak je uvedeno v ust. § 1 tohoto zákona, fond byl zřízen „aby byla podporována spořivost zvýšením bezpečnosti vkladů a příznivý rozvoj peněžnictví byl co možná zabezpečen.“⁶² Význam spoření v družstvech a s ním související počet družstevních záložen tedy zcela evidentně vzrůstal i v období po roce 1918.

Již od svých počátků byly záložny koncipovány na principu svépomoci a spolupráce mezi družstevníky a dále vymezení se proti systému fungování tehdejšího bankovníctví. S rostoucím rozsahem, množstvím nashromážděného kapitálu a s tím související ekonomické síly záložen však přišla myšlenka sdružení se do větších a vlivnějších celků. Již v roce 1868 byla ustavena Živnostenská banka,⁶³ která měla za cíl podporu českého podnikání prostřednictvím českého kapitálu pocházejícího především z družstevních záložen. Další formou kooperace záložen byly svazy sdružující záložny dle konkrétního zaměření – například Svaz záložen sdružující záložny občanské či Ústřední svaz československých družstev sdružující záložny dělnické a zaměstnanecké.⁶⁴

Sdružení a svazy družstevních záložen byly narušeny a zneužity v době krátce předcházející druhé světové válce a v jejím průběhu, jelikož byly vytvořeny centralizované svazy s povinným členstvím, které byly přímo řízeny a kontrolovány okupační mocí. „Byl to první účelový zásah státní moci do svobodného vývoje záložen a družstevní demokracie.“⁶⁵

2.3 Spořitelní a úvěrní družstva mezi lety 1945 a 1989

Základní zásady družstevnictví, které narušila druhá světová válka, nebyly obnoveny ani po jejím skončení. V rozporu s principy družstevní demokracie a svobody

---

⁶¹ Ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) vládního nařízení č. 169/1933 Sb. z. a n. kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech.

⁶² Ustanovení § 1 zákona č. 238/1924 Sb., kterým se zřizuje Všeobecný fond peněžních ústavů v republice Československé.

⁶³ SMRČKA, Ladislav. *Z historie družstevních záložen k současnosti*. Právo a podnikání, 1998, č. 1, s. 27.

⁶⁴ Tamtéž, s. 27.

⁶⁵ Tamtéž, s. 28.

bylo zachováno povinné členství ve svazech kontrolovaných státem, do orgánů založen byli dosazováni státní funkcionáři a členství v družstvu se stalo pouhou formalitou, identifikace člena s družstvem téměř vymizela. V rámci zestátnění byl vešterý majetek převeden na Státní (Českou) spořitelnu.⁶⁶

Nastoupivší komunistický režim propagoval a podporoval družstva, především zemědělská, výrobní, stavební či bytová, která byla však družstva pouze názvem. S původní družstevní myšlenkou a družstevními zásadami jako družstevní demokracií, dobrovolností členství, svobodou a svépomocí měla společného jen málo.

Záložny živnostenské zanikly společně s živnostenským podnikáním a peněžnictví celkově či drobné individuální spoření probíhalo pod dozorem státu, jelikož samostatné soukromé subjekty shromažďující úspory drobných střadatelů se historicky ukázaly jako potenciálně velmi vlivné, a tedy v komunistickém režimu nepřijatelné. Jak uvádí Smrčka: „*Nedemokratické a autoritativní režimy nevytvářejí pro uplatnění družstevní myšlenky příznivé prostředí proto, že potlačují trh, svobodu sdružování, demokratické principy a instituce.*“⁶⁷

2.4 Spořitelní a úvěrní družstva po roce 1989

V devadesátých letech dvacátého století se setkaly dvě protichůdné tendence. První směřovala k zániku družstev či alespoň jejich transformaci⁶⁸ v návaznosti na negativní konotace, které vyvolávalo cokoli družstevního po čtyřiceti letech pokřívování obrazu družstev ve společnosti. Druhá směřovala naopak k renesanci družstevnictví na základě principů a zásad z dob první republiky.⁶⁹

Družstva obecně byla upravena zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, tedy byla zachována historická koncepce zahrnutí družstev do jednoho zákona s obchodními společnostmi. Některá zvláštní ustanovení byla obsažena i v dalších zákonech, například

---

⁶⁶ SMRČKA, Ladislav. *Z historie družstevních záložen k současnosti*. Právo a podnikání, 1998, č. 1, s. 28.

⁶⁷ Tamtéž, s. 28.

⁶⁸ Transformace probíhala dle zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání nároků v družstvech.

⁶⁹ DVORÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd., s. 6.

pro bytová družstva.⁷⁰ Zajímavou možností bylo dle ust. § 3 odst. 2 zákona č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách založení banky ve formě družstevního podniku, ta však byla v roce 1992 zrušena zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách.

Dne 20. dubna roku 1995 byl schválen návrh poslance Richarda Mandelíka a dalších a následně dne 1. ledna roku 1996 nabyl účinnosti jako zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (dále též jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“ či „DrZál“). Zákon byl dle důvodové zprávy navržen především kvůli velice pozitivní historické zkušenosti se spořitelními družstvy na našem území, tak i v návaznosti na porovnání se zahraničím, kde byla družstevní forma peněžnictví velmi rozšířená a bylo možno odtud očekávat podporu pro snahy o znovuzavedení spořitelních a úvěrních družstev do českého právního řádu. Za tehdejší legislativní situace však nebylo možné založit spořitelní a úvěrní družstvo ve formě běžného družstva či spolku, jak k tomu docházelo v devatenáctém století. *„Proto navrhovatel zvolil koncepci zcela nové právní normy, která zakotvuje problematiku družstevních záložen jako právnických osob, které mají některé znaky družstev i bank a dále určitou vnitřní podobnost se strukturami vytvořenými na základě občanského sdružení.“*⁷¹

Důvodová zpráva dále uvádí, že navrhovatel si je vědom, že zákon tvoří základy, na kterých musí stavět budoucí vývoj a následně tyto základy bude nutno revidovat s ohledem na to, co již bylo vytvořeno. Tato koncepce dávala široký prostor rodící se občanské společnosti, aby se sama podílela na charakteru vznikajícího systému peněžnictví v duchu družstevních zásad svépomoci a demokracie.

Koncem devadesátých let se však ukázalo, že systém fungování a kontroly spořitelních a úvěrních družstev nebyl nastaven dostatečně kvalitně a došlo ke značným problémům několika větších spořitelních a úvěrních družstev, které byly rozsáhle medializovány.

---

⁷⁰ Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů).

⁷¹ Důvodová zpráva k poslanceckému návrhu zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 1197, 1. volební období 1992 - 1996. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 15.2.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t119700.htm>.

Hlavními problémy byly nedostatečná minimální výše základního kapitálu, nedostatečná míra pojištění vkladů a především možnost nabývat účast na jiných právnických osobách, na něž však už nesahal dohled ze strany Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami. Důvodová zpráva k první novele zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, zákonu č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony doslova uvádí, že: *„Praxe odhalila potenciální rizika pro bezpečný a zdravý provoz družstevních záložen, která spočívají v překonaném úzkém rámci povolených činností a naopak v jiných ohledech v oprávněných umožňujících rizikové chování včetně neomezeného zakládání záložen a jejich „dceřiných“ společností. Další spektrum rizik vyplývá z nedostatečné vnitřní kontroly, odborné a morální úrovně rozhodujících osob, nejrůznějších střetů zájmů, neexistence exaktních pravidel obezřetného podnikání v peněžním družstevnictví a izolovanosti jednotlivých záložen.“*⁷²

Výše zmíněné problémy byly řešeny četnými novelami zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, které zpřísnily podmínky pro fungování spořitelních a úvěrních družstev, přiblížily je podmínkám, které platí pro banky, a také zahrnuly spořitelní a úvěrní družstva pod dohled České národní banky. Jak uvádí Čáp: *„původní právní úprava doznala pozdějšími novelizacemi značných změn, jejichž důvodem byla (...) ochrana členů těchto družstev před nezodpovědným chováním některých představitelů družstevních záložen (označovaných také, podle historických předchůdců, jako kampeličky).“*⁷³ Další rozsáhlé novelizace proběhly v rámci vstupu České republiky do Evropské unie a po něm prostřednictvím transpozice norem evropského práva.

---

⁷² Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tisk 244/0, 3. volební období, 1998 - 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 15.2.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=244&CT1=0>.

⁷³ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 92.

3 Současná právní úprava spořitelního a úvěrního družstva

Spořitelní a úvěrní družstvo je upraveno především zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, což je v rámci právního řádu *lex specialis* vůči zákonu o obchodních korporacích, občanskému zákoníku a dalším souvisejícím obecnějším právním předpisům.

Speciální úprava komplexně pojímá celou existenci spořitelního a úvěrního družstva (dále též jen „družstevní záložna“) a obsahuje zvláštní normy ohledně jeho fungování jako obchodní korporace, tedy modifikace procesu založení či speciální orgány, tak i úpravu dohledu České národní banky, řešení krizových situací a v neposlední řadě zpracovává předpisy Evropské unie ohledně kapitálu, pojištění pohledávek z vkladů, ochrany spotřebitele a ochrany osobních údajů.

Spořitelní a úvěrní družstvo v sobě snoubí dva základní charakteristické znaky. „*V současné podobě jde o úvěrovou instituci na družstevním principu.*“⁷⁴ Oba dva tyto znaky tedy musí být naplněny a vzájemně vyváženy.

3.1 Základní charakteristiky

3.1.1 Úvěrová instituce

Spořitelní a úvěrní družstvo je bezpochyby úvěrovou institucí, jelikož úvěrovou institucí se pro účely zákona o spořitelních a úvěrních družstvech dle jeho ust. § 1a odst. 1 písm. a) rozumí úvěrová instituce podle čl. 4 odst. 1 bodu 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013,⁷⁵ které stanoví, že „*pro účely tohoto nařízení se rozumí: „úvěrovou institucí“ podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet.*“ Tato definice zcela zřejmě odpovídá obsahu ust. § 1 odst. 2 DrZál, tedy přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Komplikujícím faktem je však přijímání vkladů od veřejnosti, jelikož spořitelní a úvěrní družstva přijímají vklady dle uvedeného ustanovení pouze od svých členů. Stát se členem

---

⁷⁴ LIŠKA, Petr. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 515.

⁷⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o omezitelných požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012.

spořitelního a úvěrního družstva však vzhledem k principu otevřenosti členství většinou není příliš složité a členství je tak umožněno široké veřejnosti téměř bez omezení. „Tato snadnost, s jakou se osoba stane členem družstevní záložny, je také jedním z důvodů, proč jsou družstevní záložny řazeny do skupiny úvěrových institucí podle unijního práva, (...) jakkoliv jedním z obecných znaků úvěrových institucí je právě přijímání vkladů od veřejnosti.“⁷⁶

3.1.2 Forma družstva

Spořitelní a úvěrní družstvo si přes četné zvláštní znaky zachovává formu družstva a obecná úprava právnických osob v občanském zákoníku⁷⁷ a družstev v zákoně o obchodních korporacích⁷⁸ představuje lex generalis vůči úpravě zákona o spořitelních a úvěrních družstvech. Požadavek na družstevní uspořádání je tedy, jak již i z názvu vyplývá, naprosto klíčový a je zakotven v ust. § 2 DrZál, které stanoví, že: „Povolení působit jako družstevní záložna (dále jen „povolení“) uděluje Česká národní banka (§ 2a) družstvu se sídlem v České republice.“

Povinnost družstevní formy se projevuje i v pravidlech pro přeměny, především pro fúzi, rozdělení a změnu právní formy. Změna právní formy je dle ust. § 13 odst. 5 DrZál obecně nepřípustná a jediná možnost prolomení tohoto zákazu je změna právní formy na akciovou společnost v případě souhlasu České národní banky, udělení bankovní licence a splnění dalších podmínek vedoucích ke změně spořitelního a úvěrního družstva na banku. Fúze či rozdělení spořitelního a úvěrního družstva je možná pouze, pokud výsledkem takové přeměny bude jedno, případně více spořitelních a úvěrních družstev, a to vždy se souhlasem České národní banky.⁷⁹

3.1.3 Členský princip

Požadavek na členský princip a celkově důraz na členství jako takové je klíčovým prvkem spořitelního a úvěrního družstva již od samého počátku a je to i jeden ze základních

---

⁷⁶ KOHAJDA, Michael. In: KARFÍKOVÁ, Marie. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie, s. 214.

⁷⁷ Část první, hlava II, díl 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁷⁸ Část první, hlava VI zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

⁷⁹ Ustanovení § 13, odst. 4 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

principů družstevnictví. Existuje několik možností, jak členský princip do fungování spořitelního a úvěrního družstva zahrnout.

Prvním bodem, kde může být členství akcentováno, je již samotná podstata spořitelního a úvěrního družstva, tedy přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Česká právní úprava umožňuje tyto činnosti vykonávat pouze ve vztahu k členům daného spořitelního a úvěrního družstva.⁸⁰ Na rozdíl od opačného modelu, který by spořitelním a úvěrním družstvům umožnil přijímat vklady a poskytovat úvěry i nečlenům, podobně jako v případě bank, jejichž klienti nemusí být, a většinou také ani nejsou, akcionáři dané banky. I ostatní činnosti jsou však z převážné části navázány na členství, a to dle ust. § 3 odst. 1 DrZál platební služby, otvírání akreditivů, obstarání inkasa či pronájem bezpečnostních schránek a další, a to dle rozsahu uděleného povolení České národní banky.

Druhým bodem je podílení se členů na řízení spořitelního a úvěrního družstva, a to především prostřednictvím členské schůze, ale i dalších obligatorních či fakultativních orgánů. Při hlasování je možno setrvat striktně na principu, že každý člen má právě jeden hlas, který však do značné míry znevýhodňuje členy s násobně vyššími dalšími členskými vklady, kteří mohou být mimo jiné významnými investory. V české právní úpravě byl tedy zvolen princip motivující členy k dalším členským vkladům prostřednictvím odpovídajícího navýšení hlasovacích práv.⁸¹ Dle ust. § 4 odst. 6 DrZál: *„Při hlasování má každý člen jeden hlas. Členům, kteří vložili další členský vklad (§ 4b), přísluší dále jeden hlas za každý celý násobek základního členského vkladu.“* *„Další jeden hlas má člen za každý celý násobek základního členského vkladu, a to přímo ze zákona, aniž by toto bylo nutno upravit*

---

⁸⁰ Ustanovení § 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ V době uzavření rukopisu této práce je projednáván vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 18.2.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>, který zavádí, že: *„Stanovy mohou určit, že každý člen má při hlasování jeden hlas bez ohledu na výši vloženého členského vkladu.“* Toto však bude pouze fakultativní možnost, jejíž zavedení souvisí s rozsáhlými změnami převodu a přechodu členského podílu. Viz kapitola 3.6.3 Návrh nové úpravy.

ve stanovách. Rovněž není možno stanovami družstevní záložny toto změnit.⁸² Zároveň je však myšleno na závažné situace, kdy je při rozhodování členské schůze v souladu s principem rovnosti a družstevní demokracie zapotřebí souhlasu příslušné většiny členů bez ohledu na hlasy z dalších členských vkladů.⁸³ Takto zvolená úprava společně s dalšími opatřeními⁸⁴ přijatými v rámci novelizace zákonem č. 333/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů sleduje cíl, kterým je zvýšení zájmu členů o správu a hospodaření spořitelního a úvěrního družstva, v rámci předcházení problémům, které postihly spořitelní a úvěrní družstva v minulých letech.

Díky kombinaci dvou výše zmíněných parametrů by mělo dojít k vyššímu zájmu členů podílet se na chodu a zajímat se o hospodaření a celkovou kondici spořitelního a úvěrního družstva, kde nejenže mají uloženy své vklady, ale na kterém mají i znatelnou majetkovou účast v porovnání se svými vklady. Ideou za tímto uspořádáním je návrat k původním kořenům spořitelních a úvěrních družstev, která neměla plnit pouze funkci menších bank, ale též funkci svépomocnou, spočívající ve vzájemné podpoře svých členů.

Pokud však je členským vkladem například symbolická jedna koruna, členství takto vzniklé je taktéž členstvím symbolickým, pouze pro formu, a takový člen následně necítí sounáležitost se spořitelním a úvěrním družstvem. Tedy se ani příliš nezajímá o jeho fungování a hospodářské výsledky, ale je spíše v postavení klienta banky, kdy spořitelní a úvěrní družstvo je pro něho pouze další institucí, u které má uloženy své vklady. Přičemž tento stav je ve družstevním odvětví stavem naprosto nežádoucím.

---

⁸² ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 94.

⁸³ Dle ustanovení § 4 odst. 6 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů jsou takto závažná rozhodnutí o: „*vyloučení člena, o změně stanov, o volbě a odvolání člena kontrolní komise, o prodeji nebo pachtu obchodního závodu nebo jeho části, o jiných významných majetkových dispozicích, o změně právní formy družstevní záložny (§ 13 odst. 5), o fúzi a rozdělení a o jiném zrušení družstevní záložny.*“

⁸⁴ Tato další opatření spočívají především v tzv. pravidle desetinasobku, tedy ustanovení § 3 odst. 4 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, které stanoví, že: „*Souhrn zůstatků vkladů člena spojený s úrokem nebo obdobnou výhodou nesmí překročit desetinasobek souhrnu jeho splaceného základního členského vkladu a splaceného dalšího členského vkladu.*“

Jak totiž stanoví ust. § 1 odst. 4 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech: „*Družstevní záložna není bankou podle zákona upravujícího činnost bank.*“

Členský princip akcentuje jako zásadní definiční znak družstevní záložny, který ji odlišuje na straně jedné od banky a na straně druhé od nebankovní úvěrové instituce, i Ústavní soud, jenž ve svém rozhodnutí Pl. ÚS 3/16, ze dne 10. července 2018 judikuje, že: „*každá družstevní záložna by měla reálně naplňovat alespoň některé dílčí aspekty členského principu, a tedy realizovat – byť částečně modifikované (kontextuálně adaptované) – „ideály“, na kterých sektor družstevních záložen původně vznikl.*“

3.1.4 Povolení České národní banky

Působit jako spořitelní a úvěrní družstvo, tedy především přijímat od svých členů vklady a poskytovat jim úvěry, nemůže jakékoli družstvo. Již při svém vzniku a zápisu do obchodního rejstříku je nezbytné, aby spořitelní a úvěrní družstvo mělo povolení, které uděluje Česká národní banka. „*Je to tedy jediný typ družstva, u kterého je vznik družstva po jeho založení státem regulován. Toto opatření je však zcela namísto z důvodu hospodaření se značnými finančními prostředky.*“⁸⁵

Povolení je dle ust. § 1 odst. 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech udělováno družstvu se sídlem v České republice k přijímání vkladů od svých členů a poskytování úvěrů svým členům. Podmínky, jejichž splnění je nezbytné pro udělení povolení, jsou stanoveny v ust. § 2a odst. 4 DrZál, který akcentuje především odbornou způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost angažovaných osob, dostatečně kvalitní organizační strukturu a průhledné financování. „*Stanovené podmínky pro udělení povolení se obsahově podobají podmínkám, které jsou předepsány pro udělení bankovní licence.*“⁸⁶

Česká národní banka může v povolení stanovit nejen povolené činnosti, ale i podmínky, které je třeba splnit před zahájením dané činnosti, případně dodržovat po celou dobu jejího výkonu. Povolenou činnost může spořitelní a úvěrní družstvo vykonávat pouze v povolením stanoveném rozsahu, nikdy však není možné prostřednictvím povolení omezit počet jednotlivých obchodních případů, tedy konkrétní počet určitých smluv, klientů

---

⁸⁵ ČÁP, Zdeněk. In: ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*, s. 93.

⁸⁶ LIŠKA, Petr. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 516.

či uskutečněných transakcí. Toto je vždy pouze na uvážení spořitelního a úvěrního družstva, které se samozřejmě může rozhodnout i některé z povolených činností nevykonávat vůbec.⁸⁷

Pro udělení povolení je nezbytné, aby sídlo spořitelního a úvěrního družstva bylo v České republice,⁸⁸ to však nevylučuje možnost, aby takové družstvo zřídilo pobočku na území jiného členského státu Evropské unie, takzvaného hostitelského státu. Podnikání na území hostitelského státu je navázáno na předchozí souhlas České národní banky a může probíhat pouze v rozsahu, ve kterém je uděleno povolení.⁸⁹ Dle ust. § 2g odst. 1 DrZál však i „*dohled nad pobočkou družstevní záložny na území hostitelského státu vykonává Česká národní banka,*“ a to v kooperaci s orgánem dohledu hostitelského státu. Díky této spolupráci dohledových orgánů je zachován smysl, cíl a účel dohledu, kdy Česká národní banka má komplexní informace o veškerém podnikání spořitelního a úvěrního družstva bez ohledu na území, na kterém probíhá, a zároveň dohledový orgán hostitelského státu má komplexní informace o subjektu, který provozuje činnost na jeho území.

Povolení se dle ust. § 2a odst. 3 DrZál uděluje na dobu neurčitou, což však nutně neznamená neměnnost uděleného povolení až do jeho odnětí. Na základě žádosti může být postupem v souladu s ust. § 2a odst. 6 DrZál změněno, přičemž je opět nutné splnit podmínky obdobné jako při udělení povolení.

Jakákoli změna povolení musí být následně zapsána do obchodního rejstříku stejně jako v případě udělení povolení a jeho odnětí.⁹⁰

Vydáním povolení však interakce spořitelního a úvěrního družstva a České národní banky rozhodně nekončí, ba právě naopak po celou dobu existence spořitelního a úvěrního družstva vykonává Česká národní banka dohled dle ust. § 21 a násl. DrZál, tedy „*dohled*

---

⁸⁷ Ustanovení § 2a odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Viz též ustanovení § 2 odst. 6 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁹ Ustanovení § 2d odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ Ustanovení § 2 odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

nad činností družstevních záložen a dodržováním povinností stanovených jim tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem upravujícím postup při výkonu činností, které jsou družstevní záložny oprávněny vykonávat podle tohoto zákona.“ Přičemž tento dohled „*se vykonává na individuálním nebo konsolidovaném základě.*“⁹¹ Základ dohledu na konsolidovaném základě je upraven ust. § 25d DrZál. Česká národní banka má ze zákona o spořitelních a úvěrních družstvech nastavenou velmi širokou spolupráci pro výkon dohledu a zároveň i proces výměny informací, především s orgány dohledu jiných států, ale též s Evropskou komisí, Evropským orgánem pro bankovníctví a Evropskou radou pro systémová rizika. S těmito procesy velmi úzce souvisí též povinnost mlčenlivosti (ust. § 25a DrZál) a ochrana údajů (ust. § 25b DrZál).

3.1.5 Předmět podnikání

Specifickým znakem spořitelního a úvěrního družstva úzce navázaným na povolení České národní banky je jeho předmět podnikání. Jak stanoví ust. § 1 odst. 5 písm. a) zákona o spořitelních a úvěrních družstvech: „*Družstevní záložna je oprávněna vykonávat pouze činnosti stanovené tímto zákonem, a to v rozsahu uděleného povolení.*“ Existují tedy dvě vrstvy omezení možností podnikání.

První vrstva je tvořena zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech, který stanoví, jaké činnosti může obecně spořitelní a úvěrní družstvo vykonávat. Tyto jsou stanoveny především v ust. § 1 odst. 2 DrZál (přijímat vklady a poskytovat úvěry) a ust. § 3 odst. 1 DrZál (např. finanční leasing, otvírání akreditivů, obstarání inkasa, nákup a prodej cizí měny, pronájem bezpečnostních schránek a další⁹²), přičemž veškeré tyto činnosti může vykonávat pouze pro členy. Výlučně za účelem zajištění těchto činností je družstevní záložna oprávněna vykonávat další činnosti uvedené v ust. § 3 odst. 2 DrZál (např. ukládat vklady a přijímat úvěry od družstevních záložen a bank, nabývat majetek pro účely zajištění vlastního provozu a disponovat s ním, obchodovat na vlastní účet s cennými papíry přijatými

---

⁹¹ LIŠKA, Petr. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 520.

⁹² Platební služby a vydávání elektronických peněz a činnosti související s poskytováním platebních služeb nebo vydáváním elektronických peněz, poskytování záruk ve formě ručení nebo finanční záruky, vydávání a správu platebních prostředků pro členy, jestliže se nejedná o poskytování platebních služeb nebo vydávání elektronických peněz podle písmene b).

k obchodování na evropském regulovaném trhu, provádět obchody s Českou národní bankou podle zákona upravujícího činnost České národní banky a další⁹³).

Druhá vrstva spočívá již v omezení stanoveném konkrétním povolením uděleným konkrétnímu spořitelnímu a úvěrnímu družstvu Českou národní bankou. Toto povolení může obsahovat všechny činnosti umožněné zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech, ale také může obsahovat jen některé dle výběru žadatele, případně dle rozhodnutí České národní banky, pokud by nebyly splněny podmínky požadované pro výkon všech činností navrhovaných žadatelem. V povolení může být vymezen rozsah povolené činnosti, nikdy však omezení počtu jednotlivých obchodních případů, jak stanoví ust. § 2a odst. 3 DrZál.⁹⁴

3.1.6 Charakter podnikání

Podnikání spořitelního a úvěrního družstva je neživnostenským podnikáním, a to jednak na základě pozitivního práva, jelikož se dle ust. § 1 odst. 4 DrZál nepovažuje za provozování živnosti, a nevztahuje se tedy na něj zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), tak i na základě právní vědy. „*Za neživnostenské podnikání označujeme takové podnikání, k jehož uskutečňování je nezbytné získat podnikatelské oprávnění, ale nikoli podle živnostenského zákona, nýbrž podle zvláštních zákonů.*“⁹⁵ „*Pro (...) případy neživnostenského podnikání je typické, že i) mají vlastní zákon, který upravuje podmínky podnikání v daném odvětví nebo oboru (...) ii) působnost rozhodnout o podnikatelském oprávnění je svěřena některému z ústředních orgánů státní správy (např. České národní bance, Českému telekomunikačnímu úřadu) a iii) tento orgán*

---

⁹³ Obchodovat na vlastní účet s devizami a nástroji směnných kurzů a úrokových sazeb za účelem zajištění rizik vyplývajících z činností podle tohoto zákona, ukládat vklady u poboček zahraničních bank, obchodovat na vlastní účet s dluhopisy, jejichž emitentem je členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj nebo centrální banka tohoto státu, dluhopisy, za které převzal záruku členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, a dluhopisy vydanými Evropskou investiční bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj nebo jinou mezinárodní finanční institucí, které je Česká republika členem.

⁹⁴ Viz též kapitola 3.1.3 Povolení České národní banky.

⁹⁵ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 141.

*státní správy vykonává i dozor nad dodržováním zákonných povinností a je oprávněn ukládat zásadně i nápravná opatření a pokuty za jejich porušení.*⁹⁶

Spořitelní a úvěrní družstva splňují všechny definiční znaky výše uvedené pro neživnostenské podnikání. Vlastním zákonem je zde zákon o spořitelních a úvěrních družstvech a působnost rozhodnout o povolení je svěřena České národní bance, která zároveň vykonává i dohled⁹⁷ a je oprávněna řešit přestupky,⁹⁸ ukládat opatření k nápravě⁹⁹ a ukládat pokuty.¹⁰⁰

Navzdory tomu, že se zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) neaplikuje, má podnikání spořitelního a úvěrního družstva určité shodné znaky jako podnikání živnostenské, avšak nadto i mnoho vlastních specifických požadavků. *„K regulaci neživnostenského podnikání slouží vedle základních podmínek regulujících vstup do konkrétního oboru podnikání, jako je svéprávnost, bezúhonnost (v různých zákonech nastavená v různém rozsahu), odborná způsobilost a překážky podnikání (...) i další předpoklady, a to věk (...), finanční předpoklady (např. požadavek na základní kapitál v minimální výši 500 mil. Kč u bank), technické předpoklady, organizační předpoklady, personální předpoklady, důvěryhodnost, transparentnost vlastnické struktury apod. Některé obory neživnostenského podnikání jsou, jak bylo uvedeno výše, vyhrazeny jen právnickým osobám.*¹⁰¹ Jak již bylo uvedeno výše, podnikání spořitelního a úvěrního družstva je z postaty věci vyhrazeno pouze právnickým osobám, a to dokonce výhradně obchodním korporacím zcela konkrétně specifikovaným co do právní formy zákonem

---

⁹⁶ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*, s. 143.

⁹⁷ Ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ Ustanovení § 27ea odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ Ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ Ustanovení § 27a a násl. zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*, s. 143.

o spořitelních a úvěrních družstvech.¹⁰² Co se týče dalších předpokladů, zákon o spořitelních a úvěrních družstvech stanoví požadavky bezúhonnosti, odborné způsobilosti, technické, organizační i personální předpoklady, důvěryhodnost i transparentnost vlastnické struktury¹⁰³ a v neposlední řadě též finanční předpoklady.¹⁰⁴

3.1.7 Omezující opatření

Novodobá porevoluční zkušenost se spořitelními a úvěrními družstvy není zkušeností zcela pozitivní, především z důvodu nedostatečného rozsahu regulace obsažené v původní úpravě zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, která byla zneužita k netransparentním obchodům a dalším činnostem, které dovedly několik významných spořitelních a úvěrních družstev ke krachu.¹⁰⁵

V návaznosti na tyto negativní důsledky, ve snaze jim do budoucna předcházet a též v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, byl zákon o spořitelních a úvěrních družstvech mnohokrát rozsáhle novelizován.¹⁰⁶ V rámci novelizací došlo k různým opatřením, která měla stabilizovat celý sektor spořitelních a úvěrních družstev, přinést širší možnost kontroly a zvýšit důvěryhodnost spořitelních a úvěrních družstev u veřejnosti.

„Po četných nepříznivých zkušenostech s působením družstevních záložen v nedostatečně regulovaném a neefektivně dozorovaném prostředí devadesátých let 20. století dochází od začátku následující dekády k výraznému zdokonalení právní regulace podnikání družstevních záložen a k celkovému zpřísnění dohledu nad nimi. Družstevní záložny jsou podrobeny stejnému režimu pravidel obezřetného hospodaření jako banky. Jedná se zejména o pravidla kapitálové přiměřenosti, angažovanosti, likvidity a platební

---

¹⁰² Podrobněji viz kapitola 3.1.1. Forma družstva.

¹⁰³ Ustanovení § 2a zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Ustanovení § 2 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ Blíže viz též kapitola 2.4 Spořitelni a úvěrní družstva po roce 1989.

¹⁰⁶ Ke dni 15. dubna 2020 proběhlo celkem čtyřicet pět novelizací a dvě další aktuálně projednával Parlament České republiky.

schopnosti stanovená právními předpisy České národní banky společně a jednotně pro banky, družstevní záložny i další finanční instituce.“¹⁰⁷

Tato ustanovení obsahují na jedné straně velice abstraktní normy, na straně druhé do jisté míry kazuisticky zakazují činnosti a aktivity, které se v minulosti ukázaly býti potenciálně nejrizikovějšími.

Nejobecnějším ustanovením je ust. § 1 odst. 5 písm. b) DrZál, které stanoví, že: *„Družstevní záložna je povinna při svém podnikání postupovat obezřetně a s náležitou péčí, zejména podnikat způsobem, který neohrožuje návratnost vkladů jejích členů a její bezpečnost a stabilitu.“* Toto ustanovení bylo přidáno již první novelou zákona o spořitelních a úvěrních družstvech¹⁰⁸, a tedy stálo na samém počátku snahy o zkvalitnění regulačních mechanismů družstevního peněžnictví. Samo o sobě je spíše teleologického charakteru, avšak zároveň je nezbytné pro určení směru, jakým se má právní úprava nadále ubírat. Je možno jej chápat i jako zastřešující obecné ustanovení pro veškerou ostatní regulaci, a to především tam, kde další normy tendují k přílišnému kazuismu.

Významnou změnou vyplývající ze zkušenosti se situací devadesátých let dvacátého století zavedenou též výše zmíněnou první novelou zákona o spořitelních a úvěrních družstvech již v roce 2000 je i ust. § 1 odst. 8 DrZál¹⁰⁹ zakazující spořitelnímu a úvěrnímu družstvu *„nabývat přímý nebo nepřímý podíl na základním kapitálu právnické osoby, stát se členem, společníkem, akcionářem právnické osoby, či jiným způsobem nabývat vliv na řízení právnické osoby.“* Důvodová zpráva k novele uvádí, že: *„Rozšiřuje se výčet základních oprávnění a povinností družstevní záložny v souladu s důrazem na obezřetnost a bezpečnost její činnosti.“*¹¹⁰ Důraz na obezřetnost a bezpečnost je klíčovým požadavkem,

---

¹⁰⁷ KOTÁB, Petr, Michael KOHAJDA. In: KARFÍKOVÁ, Marie, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ, Radim BOHÁČ, Petr NOVOTNÝ, Michael KOHAJDA, Pavlína VONDRÁČKOVÁ a Milan BAKEŠ, ed. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Právnícké učebnice, s. 58.

¹⁰⁸ Zákonem č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰⁹ V době vložení ustanovení do zákona o spořitelních a úvěrních družstvech se jednalo o ustanovení § 1 odst. 9 DrZál, které bylo mírně odlišné od ustanovení současného, především z důvodu odlišné právní terminologie, která byla následně změněna v důsledku rekonstrukce soukromého práva, smysl daného ustanovení však zůstává nezměněn.

¹¹⁰ Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících

příčemž smyslem celého nového ustanovení je zabránit spořitelním a úvěrním družstvům, aby ukryvala své aktivity, které by požadavek obezřetnosti a bezpečnosti nesplňovaly, do dceřiných společností či společností, na kterých by měla jinou formu účasti. Praktiky spočívající v ukryvání nepřípustných aktivit do jiných společností jsou problematické nejen z důvodu vyhýbání se zákonnému zákazu těchto aktivit. Největší hrozbou byla nemožnost dohledového orgánu¹¹¹ dohlížet na činnost těchto jiných společností, které však měly zásadní vliv v případech finančních problémů spořitelních a úvěrních družstev na přelomu tisíciletí. Z těchto důvodů byla preventivně jakákoli účast spořitelních a úvěrních družstev na jiných právnických osobách či nabývání vlivu na jejich řízení zakázána, a tedy veškeré aktivity spořitelních a úvěrních družstev by měly probíhat zcela transparentně a plně pod dohledem dnes již České národní banky.

Výše zmíněná ustanovení stála na počátku zásadní změny přístupu ke spořitelním a úvěrním družstvům. Jak ve svém článku z roku 2003 uvádí Dvořák: „*Byly-li již jednou záložny obnoveny a má-li sektor družstevního peněžnictví fungovat bez katastrofálních otřesů (Podobných tomu, ke kterému došlo na přelomu let 1999–2000, kdy se dostalo do úpadku nebo pod nucenou správu pět největších družstevních záložen v zemi s 80 % vkladů všech členů družstevních záložen v zemi.), při nichž řada lidí přišla o své celoživotní úspory a kdy nakonec musel zasáhnout stát a vydat prostřednictvím zvláštního zákona č. 9/2001 Sb., o státním dluhopisovém programu k získání finančních prostředků na poskytnutí návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu ke krytí výplaty náhrad ze Zajišťovacího fondu emise dluhopisů, aby bylo možno vkladatelům vyplatit alespoň zákonem zaručené náhrady za pojištěné vklady, je nutné jednak stabilizovat celý sektor, a dále docílit toho, aby na činnost družstevních záložen byly kladeny stejné požadavky jako na činnost bank. To ovšem vyžaduje dalekosáhlé legislativní změny.*“¹¹² Dalekosáhlé legislativní změny očekával Dvořák především v rekodifikaci soukromého práva

---

a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tisk 244/0, 3. volební období, 1998 - 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=244&CT1=0>.

¹¹¹ V době vzniku předmětného ustanovení vykonával dohled Úřad pro dohled nad družstevními záložnami.

¹¹² DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní záložny de lege lata (1. část)*. Ad Notam, 2003, č. 3, s. 51.

(do které však v době publikace článku zbývalo ještě téměř celé desetiletí), v jejímž rámci předpokládal přijetí zcela nového zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.

Celkově rekonstrukční představy byly spojovány jak s rekonstrukcí soukromého práva, tak se vstupem České republiky do Evropské unie a měly spočívat buď ve vynětí celého družstevního práva po historickém vzoru do samostatného družstevního zákona, nebo v přijetí zcela nového zákona o spořitelních a úvěrních družstvech. Touto cestou se však zákonodárce nevydal a dodnes je v právním řádu platný a účinný zákon z roku 1995, který si však ze svého původního znění příliš mnoho nezachoval.

V následujících letech byly přijímány více i méně významné novely, které postupně v souladu s výše zmíněným názorem přiblížily požadavky kladené na činnost spořitelních a úvěrních družstev požadavkům kladeným na činnost bank.

Další dvě významná omezení byla do zákona o spořitelních a úvěrních družstvech vložena v roce 2004. Prvním je zákaz uzavírání smluv dle ust. § 1 odst. 5 písm. c) DrZál za nápadně nevýhodných podmínek pro družstevní záložnu, zejména takových, které zavazují družstevní záložnu k hospodářsky neodůvodněnému plnění nebo plnění nápadně neodpovídajícímu poskytované protihodnotě, přičemž porušení tohoto zákazu zakládá neplatnost smlouvy.¹¹³ Toto omezení bylo zavedeno opět na základě požadavku „*obezřetného působení finančních institucí.*“¹¹⁴ Druhým omezením je zakotvení nepřipustnosti zastavení obchodního závodu nebo jeho části. „*Smyslem tohoto opatření je zamezit, aby se podnik družstevní záložny dostal mimo dosah pravomocí státního dohledu.*“¹¹⁵ Toto omezení bylo následně rozšířeno o povinnost „*vyžádat si předchozí souhlas České národní banky k uzavření smlouvy, na jejímž základě dochází k jakékoliv*

---

¹¹³ V době vložení ustanovení do zákona o spořitelních a úvěrních družstvech se jednalo o ustanovení § 1 odst. 6 písm. d) DrZál, které bylo mírně odlišné od ustanovení současného, především z důvodu odlišné právní terminologie, která byla následně změněna v důsledku rekonstrukce soukromého práva, smysl daného ustanovení však zůstává nezměněn.

¹¹⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 280/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 429/0, 4. volební období, 2002 - 2006. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=429&CT1=0>.

¹¹⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd., s. 255.

*dispozici s obchodním závodem nebo jeho částí.*¹¹⁶ Rozšířením byla úprava povinností spořitelního a úvěrního družstva opět přiblížena úpravě povinností stanovených bankám a zvýšena možnost regulace ze strany České národní banky za účelem zvýšení důvěryhodnosti a stability spořitelních a úvěrních družstev. Aktuální vládní návrh novely zákona o bankách¹¹⁷ obsahuje dále požadavek, aby žádost o udělení souhlasu České národní banky obsahovala „vedle náležitostí stanovených správním řádem, informace o důvodech zamýšleného postupu, způsobu jeho provedení a jeho účastnících.“ Česká národní banka bude tak moci kvalifikovaně a informovaně rozhodnout, zda souhlas udělí a zda je dispozice s obchodním závodem nebo jeho částí skutečně nezbytným a vhodným řešením.

Velmi konkrétní zákazy jsou pak obsaženy v ust. § 1 odst. 5 písm. d) a e) DrZál, která se týkají dluhopisů a zakazují spořitelnímu a úvěrnímu družstvu emitovat podřízené dluhopisy a nabývat pohledávky vázané podmínkou podřízenosti ve smyslu zákona upravujícího dluhopisy (zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů) za jinou úvěrovou institucí, obchodníkem s cennými papíry, finanční institucí nebo osobou mající kvalifikovanou účast v družstevní záložně samostatně nebo jednáním ve shodě s jinou osobou.

3.2 Založení

Založení spořitelního a úvěrního družstva se řídí obecnou právní úpravou založení družstva dle zákona o obchodních korporacích¹¹⁸ s modifikacemi stanovenými v zákoně o spořitelních a úvěrních družstvech.¹¹⁹

---

¹¹⁶ Ustanovení § 1 odst. 7 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

¹¹⁸ Ustanovení § 555 a následujících zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹¹⁹ Především ustanovení § 2 a následujících zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Spořitelní a úvěrní družstvo musí mít dle ust. § 2 odst. 1 DrZál nejméně třicet členů,¹²⁰ kteří se za účelem jeho založení sejdou na ustavující schůzi. Ustavující schůze dle ust. § 555 ZOK mimo jiné přijme stanovy a zvolí členy orgánů družstva. Na ustavující schůzi se musí všichni zájemci o založení družstva dostavit osobně, neboť dle ust. § 2 odst. 4 DrZál „*zastupování osob na ustavující schůzi je nepřípustné.*“ Nezbytnost osobní účasti na ustavující schůzi¹²¹ vysvětluje důvodová zpráva k příslušné novele zákona o spořitelních a úvěrních družstvech následovně: „*Vylučuje se, aby mohl být občan zastoupen na ustavující schůzi k posílení osobní účasti na tomto aktu a k vyloučení nežádoucích účelových založení družstevní záložny osobami vybavenými plnou mocí, získanou pod vlivem skupin nebo jednotlivců s nepřehlednými cíli.*“¹²²

Kromě výše popsaného způsobu založení družstva na ustavující schůzi bude nově, na základě zákona č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále též jen „*novela občanského zákoníku*“), která nabude účinnosti dne 1. července roku 2020, možné založit družstvo i bez ustavující schůze, a to na základě nového ust. § 561a „*dohodou zakladatelů na obsahu stanov; stanovy vyžadují formu veřejné listiny.*“ Tato možnost byla dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony¹²³ (dále též jen „*novela zákona*

---

¹²⁰ Na rozdíl od obecné úpravy družstva, kde postačí dle ustanovení § 552 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech členové tři.

¹²¹ Obecná úprava družstev v zákoně o obchodních korporacích je mírnější, jelikož ustanovení § 556 odst. 2 stanoví, že: „*V případě, že se ustavující schůze účastní zmocněnec, nesmí zastupovat více než 1 osobu, která podala přihlášku.*“ Je tedy možné nechat se na ustavující schůzi zastoupit, není však možné, aby se v případě ad absurdum ustavující schůze účastnila pouze jedna osoba s plnými mocemi od všech zájemců o založení družstva.

¹²² Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tisk 244/0, 3. volební období, 1998 - 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=244&CT1=0>.

¹²³ Tisk 207/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>

o obchodních korporacích“)¹²⁴ přijata „po vzoru úpravy Německa (srov. § 4 a násl. německého zákona o družstvech – *Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften - Genossenschaftsgesetz*) a Rakouska (srov. § 3 rakouského zákona o družstvech – *Genossenschaftsgesetz*)“ z toho důvodu, aby zejména menší družstva měla možnost zvolit místo striktněji upravené ustavující schůze méně formalizovaný postup dohody o obsahu stanov formou veřejné listiny, přičemž nebude vyžadováno například podávání přihlášek svolateli. Je třeba též určit první členy volených orgánů družstva, kteří musí být uvedeni ve stanovách a dále stanovy musí navíc, kromě náležitostí vyžadovaných i v případě založení družstva na ustavující schůzi, obsahovat seznam zakladatelů; způsob splnění vkladové povinnosti k základnímu členskému vkladu, popřípadě vstupnímu vkladu zakladatele a u nepeněžitého vkladu jeho popis, jeho ocenění, částku, kterou se započítává na členský vklad a určení osoby znalce, který provedl ocenění nepeněžitého vkladu. Tyto údaje, které stanovy schválené na ustavující schůzi obsahovat nemusí, je možné dle nového ust. § 561a odst. 3 ZOK „po vzniku družstva a po splnění vkladové povinnosti k základnímu členskému vkladu, popřípadě vstupnímu vkladu ze stanov vypustit.“ Uvedená právní úprava je nápadně podobná odpovídající právní úpravě společnosti s ručením omezeným¹²⁵ a akciové společnosti,¹²⁶ tedy můžeme pozorovat unifikační snahy a koordinaci právní úpravy obchodních korporací.

V návaznosti na novou možnost založení družstva bez ustavující schůze vyvstává otázka aplikace ust. § 2 odst. 4 DrZál, zakazujícího zastupování na ustavující schůzi, tedy zda se toto ustanovení bude aplikovat i na založení bez ustavující schůze. Ani jedna ze dvou novel zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, které v době uzavření rukopisu této práce projednává Parlament České republiky, neobsahuje úpravu tohoto ustanovení ve smyslu rozšíření zákazu i na zastoupení pro případ dohody zakladatelů o obsahu stanov. Ze smyslu a účelu daného zákazu ale i historicky na základě argumentace z citované

---

¹²⁴ Nově navrhovaná úprava byla původně součástí návrhu této novely zákona o obchodních korporacích, nicméně pozměňovací návrhy byla úprava založení družstva přesunuta do novely občanského zákoníku, obsahující též novelizaci vybraných ustanovení zákona o obchodních korporacích. Odůvodnění nově navrhovaných ustanovení však zůstalo součástí důvodové zprávy k novele zákona o obchodních korporacích, již bylo původně součástí.

¹²⁵ Ustanovení § 146 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹²⁶ Ustanovení § 250 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

důvodové zprávy¹²⁷ je však možno dovodit, že nutnost osobní účasti bude zachována i pro dohodu zakladatelů o obsahu stanov. Vzhledem k tomu, že výše citovaná důvodová zpráva chápe založení bez ustavující schůze jako jednodušší, méně formalizovaný postup určený zejména pro menší družstva, je otázkou, zda by nebylo vhodné tento postup pro spořitelní a úvěrní družstva zcela vyloučit.

3.3 Vznik

Spořitelní a úvěrní družstvo vzniká na základě obecné úpravy vzniku obchodních korporací. „*Obchodní korporace se sice zřizuje z vůle zakladatelů, jako právnická osoba ale vzniká až veřejnoprávním aktem, tj. registrací v příslušném veřejném rejstříku, na jejíž provedení mají zakladatelé, pokud splnili zákonné podmínky, právní nárok.*“¹²⁸ Příslušným veřejným rejstříkem je pro spořitelní a úvěrní družstva obchodní rejstřík.¹²⁹ Jak již bylo zmíněno výše, zákonnou podmínkou specifickou pro spořitelní a úvěrní družstva je povolení České národní banky, které je dle ust. § 2a odst. 1 DrZál třeba ke vzniku spořitelního a úvěrního družstva a které se dle ust. § 2 odst. 5 DrZál přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku.¹³⁰

Ještě před samotným podáním žádosti o povolení České národní banky musí být dle ust. § 2 odst. 3 DrZál splacena částka ve výši alespoň 35.000.000,- Kč. Tato částka nemusí být nezbytně celá tvořena základním kapitálem, jehož minimální výše činí 500.000,- Kč,¹³¹ „jde však o částku, která by byla nedostatečná pro činnost družstevní záložny, proto právní úprava v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady

---

¹²⁷ Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tisk 244/0, 3. volební období, 1998 - 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=244&CT1=0>.

¹²⁸ VRBA, Milan. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 109.

¹²⁹ Ustanovení § 42 písm. a) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

¹³⁰ Součástí zápisu do obchodního rejstříku je dle téhož ustanovení i „udělení povolení, jeho odnětí a změny.“

¹³¹ Ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

2000/12/ES vyžaduje vyšší počáteční kapitál.“¹³² Částka 35.000.000,- Kč musí být tedy alespoň z části tvořena základním kapitálem (minimálně ve výši 500.000,- Kč), a dále může být v libovolné kombinaci tvořena rizikovým fondem a rezervním fondem, jsou-li vytvořeny při založení spořitelního a úvěrního družstva.¹³³ Tímto je garantována dostatečná výše peněžních prostředků pro zajištění všech potřebných činností spořitelního a úvěrního družstva a zároveň je umožněno optimální rozložení do tří složek dle uvážení a individuálních potřeb konkrétního spořitelního a úvěrního družstva.

3.4 Vybraná specifika stanov

Stanovy nově zakládaného spořitelního a úvěrního družstva jsou přijaty na ustavující schůzi. Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech stanoví rozsáhlejší nezbytný obsah stanov než zákon o obchodních korporacích stanoví obecně pro družstva, uplatní se tedy úprava uvedená v ust. § 5 DrZál.

3.4.1 Obchodní firma

Právní úprava obchodní firmy spořitelního a úvěrního družstva se řídí obecnou úpravou občanského zákoníku, který stanoví, že: „*název musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby a obsahovat označení její právní formy.*“¹³⁴ Označení právní formy je vyjádřeno prostřednictvím povinného firemního dodatku, jelikož „*v případech stanovených zákonem jsou firemní dodatky povinné. Povinný firemní dodatek je např. (...) dodatek označující právní formu právnické osoby.*“¹³⁵

Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech obsahuje speciální úpravu firemního dodatku, když stanoví, že: „*obchodní firma (dále jen „firma“)* *družstevní záložny musí obsahovat označení „spořitelní a úvěrní družstvo“, „družstevní záložna“, „spořitelní*

---

¹³² LIŠKA, Petr. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 516.

¹³³ Ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ Ustanovení § 132 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁵ DĚDIČ, Jan. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*, s. 143.

družstvo“ nebo „*úvěrní družstvo*“,“¹³⁶ přičemž tato úprava je úpravou zvláštní k úpravě družstev v ust. § 552 odst. 3 zákona o obchodních korporacích.

V ostatních ohledech podléhá obchodní firma spořitelního a úvěrního družstva zcela normám a požadavkům obecného firemního práva.

3.4.2 Sídlo

Sídlo spořitelního a úvěrního družstva musí být umístěno na území České republiky, jak je zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech vyžadováno na dvou místech.

Konkrétně poprvé v ust. § 1 odst. 2 DrZál, které stanoví, že: „*Povolení působit jako družstevní záložna (dále jen „povolení“)* uděluje Česká národní banka (§ 2a) družstvu se sídlem v České republice.“ Z uvedeného ustanovení lze implicitně vyvodit, že pokud by dané družstvo nemělo sídlo v České republice, Česká národní banka povolení neudělí a dané družstvo nebude moci být zapsáno jako spořitelní a úvěrní družstvo do obchodního rejstříku,¹³⁷ tedy ani nevznikne¹³⁸ a nebude moci jako takové podnikat a vykonávat jakoukoli jinou činnost.

Druhý výskyt požadavku na umístění sídla se nachází v ust. § 2 odst. 6 DrZál a již zcela explicitně zakotvuje povinnost: „*Sídlo družstevní záložny musí být na území České republiky.*“

3.5 Orgány

Spořitelní a úvěrní družstvo zřizuje běžné orgány družstva dle zákona o obchodních korporacích, tedy členskou schůzi, představenstvo a kontrolní komisi.¹³⁹ Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech obsahuje podrobnější právní úpravu těchto

---

¹³⁶ Ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ V návaznosti na ustanovení § 2 odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ Dle ustanovení § 2a odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ V souladu s ustanovením § 629 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

obecných orgánů¹⁴⁰ a zároveň i přidává obligatorní orgán speciální pouze pro spořitelní a úvěrní družstvo, a to úvěrovou komisí.¹⁴¹

Spořitelnímu a úvěrnímu družstvu, které je významné vzhledem ke své velikosti, vnitřní organizaci, povaze, rozsahu a složitosti svých činností dále zákon o spořitelních a úvěrních družstvech v ust. § 7ab ukládá povinnost zřídit výbor pro rizika, výbor pro jmenování a výbor pro odměňování, které jsou složeny z nevýkonných členů orgánů spořitelního a úvěrního družstva.¹⁴²

Dalším speciálním orgánem obligatorně zřizovaným spořitelním a úvěrním družstvem je výbor pro audit, který je zřizován dle ust. § 44 odst. 1 zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (dále též jen jako „zákon o auditorech“), které stanoví že: „*Subjekt veřejného zájmu zřizuje výbor pro audit, není-li dále stanoveno jinak.*“¹⁴³ Výbor pro audit je nutno zřídit, nejsou-li splněny podmínky pro výjimku dle ust. § 44b zákona o auditorech.

Každý orgán spořitelního a úvěrního družstva musí pro svá jednání vypracovat samostatný jednací řád, který dle ust. § 6 odst. 7 DrZál schvaluje členská schůze.

3.5.1 Úvěrová komise

Úvěrová komise dle zákona o spořitelních a úvěrních družstvech rozhoduje dle ust. § 6 odst. 3 DrZál o „*poskytování úvěrů členům podle stanov, poskytování záruk ve formě ručení nebo finanční záruky za členy a zajištění úvěrů.*“

---

¹⁴⁰ Například dle ustanovení § 5a DrZál v případě členské schůze upravuje podmínky pro náhradní členskou schůzi, většinu pro hlasování o fúzi nebo rozdělení či stanoví neplatnost rozhodnutí členské schůze právě o zrušení, fúzi a rozdělení nebo o snížení výše základního členského vkladu v případě absence předchozího souhlasu České národní banky.

¹⁴¹ Ustanovení § 6 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² Definici nevýkonného člena lze dovodit argumentem a contrario z definice člena výkonného, obsažené v ustanovení § 7aa odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ Spořitelní a úvěrní družstvo je subjektem veřejného zájmu dle ustanovení § 17a odst. 3 zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů ve spojení s ustanovením § 1a písm. b) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

V souladu s ust. § 6 DrZál má úvěrová komise nejméně tři členy, kteří jsou voleni členskou schůzí z řad členů spořitelního a úvěrního družstva. Členem úvěrové komise však nesmí být zvolen člen představenstva, člen kontrolní komise spořitelního a úvěrního družstva, ani osoba pověřená výkonem vnitřního auditu.

Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech rozšiřuje působnost kontrolní komise, jelikož ta může vůči úvěrové komisi uplatnit oprávnění, která má ze zákona o obchodních korporacích vůči představenstvu.¹⁴⁴

3.5.2 Představenstvo

Představenstvo jako statutární orgán, kterému přísluší obchodní vedení spořitelního a úvěrního družstva,¹⁴⁵ kromě povinností stanovených mu zákonem o obchodních korporacích rozhoduje mimo jiné i „o obchodování na vlastní účet s devizami a nástroji směnných kurzů a úrokových sazeb za účelem zajištění rizik vyplývajících z činností podle § 3 odst. 1, o obchodování na vlastní účet s registrovanými cennými papíry a o poplatcích za činnosti a služby poskytované členům.“¹⁴⁶

Dále dle ust. § 6 odst. 5 písm. a) DrZál na návrh úvěrové komise rozhoduje o „úročení vkladů a úvěrů, o poskytnutí úvěru jiné družstevní záložně nebo bance a o přijetí úvěru od jiné družstevní záložny nebo banky a o přijetí vkladu od jiné družstevní záložny nebo banky.“

3.5.3 Volené orgány

Členem voleného orgánu spořitelního a úvěrního družstva může být jen člen takového družstva, jak je obecně pro všechny orgány družstva stanoveno v ust. § 630 zákona o obchodních korporacích. „Toto pravidlo platí jak pro volené orgány družstva (např. pro představenstvo či kontrolní komisi), tak pro členskou schůzi, jejímiž „členy“

---

¹⁴⁴ Ustanovení § 6 odst. 9 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁵ Ustanovení § 705 a 706 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁴⁶ Ustanovení § 6 odst. 5 písm. b), c) a d) zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

*jsou všichni členové družstva ex lege. (...) Uvedené pravidlo se vztahuje také na případně jiné orgány zřízené stanovami [§ 629 písm. c)].*¹⁴⁷

V případě hlasování ve volených orgánech se plně uplatňuje princip rovnosti členů a zásada družstevní demokracie, jelikož jak stanoví ust. § 6 odst. 8 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech: *„Při hlasování ve volených orgánech družstevní záložny má každý člen jeden hlas.“*

Na členy volených orgánů se vztahují přísné požadavky na důvěryhodnost a odbornou způsobilost. Tyto požadavky musí být spolu se zkušeností splněny u členů představenstva, kontrolní komise a úvěrové komise již pro udělení povolení Českou národní bankou před vznikem spořitelního a úvěrního družstva dle ust. § 2a odst. 4 písm. b) DrZál, a i v případě volby členů daných orgánů již v době po vzniku spořitelního a úvěrního družstva musí Česká národní banka posoudit podmínky pro výkon funkce dle ust. § 7 odst. 7 DrZál. Tyto požadavky jsou opětovně potvrzeny i v ust. § 7aa odst. 1 písm. a) DrZál, kdy výše uvedené kvality u členů svých volených orgánů má zajistit spořitelní a úvěrní družstvo, v jehož rámci je předmětné zajišťování zahrnuto v řídicím a kontrolním systému dle ust. § 7a odst. 1 písm. d) DrZál. Písemně deklarovat tyto skutečnosti musí ještě před svým zvolením a v případě změn i během výkonu funkce též člen voleného orgánu. Dále jsou důvěryhodnost a odborná způsobilost vyžadovány pro členy volených orgánů a výkon dalších funkcí určených ve stanovách dle ust. § 6a odst. 1 DrZál.

Dále právní úprava v ust. § 6 odst. 10 DrZál ukládá členům volených orgánů povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí a vykonávat ji tak, aby nebyla ohrožena návratnost vkladů členů spořitelního a úvěrního družstva a jeho bezpečnost a stabilita ve vztahu k hospodaření. *„Členové volených orgánů mají informační povinnosti vůči České národní bance zejména s cílem zabránit ohrožení hospodaření družstevní záložny.“*¹⁴⁸

Členové volených orgánů dle zákona o spořitelních a úvěrních družstvech odpovídají v případě porušení svých povinností společně a nerozdílně za škodu, kterou při výkonu

---

¹⁴⁷ CILEČEK, Filip. In: ŠTENGLLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*, s. 977.

¹⁴⁸ LIŠKA, Petr. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*, s. 519.

působnosti voleného orgánu způsobili spořitelnímu a úvěrnímu družstvu¹⁴⁹ a též za škodu vzniklou věřitelům spořitelního a úvěrního družstva tím, že v důsledku porušení povinností těmito členy volených orgánů není spořitelní a úvěrní družstvo schopno plnit své splatné dluhy.¹⁵⁰

Vzhledem k předmětu podnikání spořitelního a úvěrního družstva, který spočívá v přijímání vkladů od členů a poskytování úvěrů členům; působnosti výše zmíněných orgánů, především rozhodování o poskytování úvěrů členům a o úročení vkladů a úvěrů; a obsazování daných orgánů výhradně z řad členů je zřejmé, že i když základem družstevní myšlenky je jistě důvěra mezi členy, je zcela nezbytné zakotvit řešení a důsledky nevyhnutelného střetu zájmů členů volených orgánů, ale také členů, kteří mají pracovní poměr v družstevní záložně, a osob jim blízkých podle občanského zákoníku.¹⁵¹ V ust. § 7 DrZál je stanoven požadavek na předchozí udělení souhlasu představenstva či kontrolní komise k poskytnutí úvěru v návaznosti na to, které konkrétní osobě má být úvěr poskytnut. Dále je stanoven zákaz ručení osoby, která rozhodla o poskytnutí úvěru, za takový úvěr a vyloučení z rozhodování člena orgánu, o jehož zájmech je rozhodováno.¹⁵²

Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech též upravuje zákaz konkurence, a to jednak odkazem na obecnou právní úpravu, jednak právní úpravou speciální, která v ust. § 7 odst. 5 DrZál zakotvuje pro člena voleného orgánu například neslučitelnost s výkonem funkce člena voleného orgánu jiného spořitelního a úvěrního družstva či zákaz být členem statutárního orgánu, správní rady nebo členem dozorčího orgánu jiné právnické osoby, která je podnikatelem.

---

¹⁴⁹ Ustanovení § 6a odst. 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁰ Ustanovení § 6 odst. 11 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵¹ Ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵² Ustanovení § 7 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

3.6 Vznik členství

Pro spořitelní a úvěrní družstvo je stejně jako pro všechna ostatní družstva členský princip a členství jako takové samotnou podstatou existence. Na členech a jejich rozhodování spořitelní a úvěrní družstvo stojí. Členem spořitelního a úvěrního družstva může být bez rozdílu osoba fyzická i právnická.¹⁵³

3.6.1 Způsoby vzniku členství

Členství vzniká dle ust. §577 zákona o obchodních korporacích při splnění všech podmínek stanovených tímto zákonem a stanovami na dobu neurčitou, a to třemi možnými způsoby. Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech dále obsahuje speciální úpravu, která stanoví, že: „Členství v družstevní záložně vznikne nejdříve splacením základního členského vkladu.“¹⁵⁴

Prvním způsobem je vznik členství „při založení družstva dnem vzniku družstva.“¹⁵⁵ Členů, jimž takto vznikne členství musí být při založení spořitelního a úvěrního družstva nejméně třicet.¹⁵⁶ Po vzniku družstva již tento způsob vzniku členství z podstaty věci není možný.

Druhým způsobem je vznik členství „dnem rozhodnutí příslušného orgánu družstva o přijetí za člena nebo pozdějším dnem uvedeným v tomto rozhodnutí.“¹⁵⁷ Díky principu otevřenosti členství¹⁵⁸ může členství ve spořitelním a úvěrním družstvu novému členovi vzniknout originálně, přičemž nový člen vloží základní členský vklad a získá hlasovací práva (jeden hlas na základní členský vklad a případně jeden hlas na každý celočíselný násobek

---

¹⁵³ A to od roku 2004, do té doby bylo členství umožněno pouze fyzickým osobám.

¹⁵⁴ Ustanovení § 4b odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Ustanovení § 577 odst. 1 písm. a) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁵⁶ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁷ Ustanovení § 577 odst. 1 písm. b) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁵⁸ Viz též kapitola 1.4 Družstvo a kapitola 3.1.3 Členský princip.

základního členského vkladu, který člen vloží jakožto další členský vklad¹⁵⁹), aniž by se přitom změnilы členské vklady či počty hlasů stávajících členů. Tento způsob vzniku členství je tedy tím způsobem, který by měli zájemci o členství vzhledem k charakteristikám a způsobu fungování spořitelního a úvěrního družstva využívat nejčastěji. Logický předpoklad je takový, že osoba mající v úmyslu spořit své peněžní prostředky, případně získat pro sebe úvěr prostřednictvím spořitelního a úvěrního družstva, nebude pro tento svůj záměr primárně zakládat spořitelní a úvěrní družstvo nové, k jehož založení by potřebovala dalších nejméně dvacet devět osob se stejným záměrem, ale právě naopak nalezne existující a fungující spořitelní a úvěrní družstvo, které již takové osoby sdružuje, a stane se jeho dalším členem. Příslušným orgánem družstva pro účely přijímání nových členů je dle ust. § 577 odst. 3 ZOK „*představenstvo nebo jiný orgán družstva určený stanovami, s výjimkou kontrolní komise.*“

Třetí způsob vzniku členství je „*převodem nebo přechodem družstevního podílu.*“¹⁶⁰ Díky principu otevřenosti členství není třeba, na rozdíl od jiných obchodních korporací, v případě zájmu o členství v družstvu hledat stávajícího člena, jehož podíl by mohl být převeden, případně rozdělovat stávající podíly a převádět jejich části. Vzhledem k tomu byl tedy tento způsob vzniku členství historicky zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech vyloučen. V souladu se současnou právní úpravou je však již ve spořitelním a úvěrním družstvu umožněn jak převod, tak i přechod družstevního podílu.

Přechod družstevního podílu je omezen tím, že měl-li by družstevní podíl přejít na právního nástupce, který však není způsobilý ke členství ve spořitelním a úvěrním družstvu, pak takovému právnímu nástupci členství přechodem družstevního podílu

---

¹⁵⁹ Ustanovení § 4 odst. 6 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁰ Ustanovení § 577 odst. 1 písm. c) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

nevzniká.¹⁶¹ Při přechodu družstevního podílu též není možné tento družstevní podíl rozdělit za účelem přechodu na více právních nástupců.¹⁶²

3.6.2 Převod družstevního podílu

Převod družstevního podílu je umožněn, avšak dohoda o převodu družstevního podílu podléhá, stejně jako přijetí za člena v případě originárního vzniku členství, souhlasu představenstva.¹⁶³

Pokud by převodem družstevního podílu vznikla nebo se nad stanovené limity nabyvateli zvýšila kvalifikovaná účast¹⁶⁴ na spořitelním a úvěrním družstvu, je třeba v souladu s ust. § 4 odst. 5 DrZál získat předchozí souhlas členské schůze spořitelního a úvěrního družstva, která musí schválit dohodu o převodu družstevního podílu. Poté spořitelní a úvěrní družstvo do třiceti dnů požádá o udělení souhlasu České národní banky, která vede řízení a rozhoduje obdobně dle ust. § 2b odst. 4 až 11 DrZál, přičemž dále dle ust. § 4 odst. 5 DrZál: „*Udělení předchozího souhlasu Českou národní bankou nahrazuje udělení souhlasu podle § 2b odst. 3.*“

Na vyžadovaných souhlasech závisí i datum nabytí družstevního podílu a tím i okamžik vzniku členství, což je stanoveno v ust. § 4 odst. 4 DrZál. Je-li vyžadován souhlas představenstva, „*nabývá nabyvatel převáděný družstevní podíl rozhodnutím představenstva o schválení dohody o převodu družstevního podílu.*“ V případě, že je nutný souhlas České národní banky, „*může nabyvatel nabyt převáděný družstevní podíl nejdříve dnem udělení souhlasu České národní banky.*“ Takto stanovené okamžiky jsou těmi nejdřívějšími

---

¹⁶¹ Ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² Ustanovení § 4 odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ Ustanovení § 4 odst. 4 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ Kvalifikovaná účast na spořitelním a úvěrním družstvu je stanovena v ustanovení § 2b zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, přičemž touto se dle odstavce 1 rozumí kvalifikovaná účast podle čl. 4 odst. 1 bodu 36 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, a dále limity pro kvalifikovanou účast stanoví odstavce 3.

možnými, čímž však samozřejmě není vyloučeno, aby si převodce a nabyvatel v dohodě o převodu družstevního podílu stanovili datum pozdější.

Rozdíl v umožněném předmětu převodu je též závislý na osobě nabyvatele. Pokud je nabyvatelem stávající člen spořitelního a úvěrního družstva, je možné převést i samostatně pouze družstevní podíl z dalšího členského vkladu.¹⁶⁵ Je-li však nabyvatelem třetí osoba, je nezbytné na něho převést především základní členský vklad.

3.6.3 Návrh nové úpravy

V době uzavření rukopisu této práce projednává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky jako tisk 559/0 ze dne 30. 7. 2019 vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů¹⁶⁶ (dále též jen „novela zákona o bankách“), který upravuje a vyjasňuje výkladově složitou situaci převodu a přechodu družstevního podílu.

Tato novela zákona o bankách staví najisto situaci, kdy je nabýván družstevní podíl spojený se základním členským vkladem stávajícím členem spořitelního a úvěrního družstva tak, že členský vklad z nově nabytého družstevního podílu se stává jeho dalším členským vkladem.¹⁶⁷ Stávající právní úprava dle důvodové zprávy¹⁶⁸ k novele zákona o bankách zavrhuje nejistotu ohledně výše základního členského vkladu a počtu hlasů při nabytí

---

¹⁶⁵ Ustanovení § 4 odst. 4 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁶ Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

¹⁶⁷ Návrh novelizovaného znění ustanovení § 4 odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, část druhá, čl. III, bod 21 novely zákona o bankách. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

¹⁶⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

družstevního podílu stávajícím členem spořitelního a úvěrního družstva. Jelikož v případě nabytí nového družstevního podílu spojeného se základním členským vkladem a jeho přičtení ke stávajícímu základnímu členskému vkladu by se tento zvýšil nad výši určenou stanovami, a tedy by v jednom spořitelním a úvěrním družstvu byli členové s rozdílnou výší základního členského vkladu, což je nejenže vyloučeno v ust. § 564 odst. 2 zákona o obchodních korporacích,¹⁶⁹ ale navíc by s tímto základním členským vkladem, bez ohledu na jeho výši, byl vždy spojen pouze jeden hlas, což by bylo naprosto proti principu rovnosti členů, družstevní demokracii i proti smyslu celého systému dalších členských vkladů. Takovýto výklad by tedy dle názoru autorky nemohl obstát, novela zákona o bankách však za účelem zvýšení právní jistoty zcela jasně specifikuje princip přeměny takového základního členského vkladu na další členský vklad, se kterým je spojen i další jeden hlas.

Autoři návrhu novely zákona o bankách jsou si vědomi, že dle ust. § 4b odst. 2 DrZál musí spořitelní a úvěrní družstvo vložení dalšího členského vkladu ve stanovách připustit. V případě, že by další členský vklad stanovami připuštěn nebyl, zakládala by navrhovaná úprava neodůvodněnou nerovnost mezi členy, jelikož za standardních podmínek by členové nemohli vložit další členský vklad, ale v případě nabytí družstevního podílu od jiného člena by se členský vklad s tímto podílem spojený na další členský vklad přeměnil. V rámci důvodové zprávy k novele zákona o bankách však byl zvážen tento zásah do družstevní autonomie a byl převážen požadavkem na zvýšení právní jistoty, k čemuž se lze přiklonit i v návaznosti na to, že v době sepsání návrhu všechna řádně fungující spořitelní a úvěrní družstva další členské vklady připouštěla.¹⁷⁰ Ani v budoucnu není možné racionálně předpokládat, že by další členské vklady nebyly připouštěny, a to především i vzhledem k tzv. pravidlu desetinásobku, tedy ust. § 3 odst. 4 DrZál.

---

¹⁶⁹ Ustanovení § 564 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: „*Výše základního členského vkladu je pro všechny členy družstva stejná.*“

¹⁷⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

Pokud by však spořitelní a úvěrní družstvo mělo za cíl vyloučit další členské vklady za účelem vyloučení dalších hlasů s nimi spojených, dává novela zákona o bankách možnost zakotvit ve stanovách, že: „každý člen má při hlasování jeden hlas bez ohledu na výši vloženého členského vkladu.“

Další zdánlivě významnou změnou je vypuštění souhlasu České národní banky k nabytí či zvýšení kvalifikované účasti na spořitelním a úvěrním družstvu z právní úpravy stávajícího ust. § 4 odst. 4 a 5 DrZál, nicméně k tomuto vypuštění bylo přistoupeno z důvodu duplicitní, avšak ne zcela totožné úpravy jednak v ust. § 4 DrZál a jednak v ust. § 2b DrZál, kde je postup velmi konkrétně upraven. Povinnost žádat při nabytí či zvýšení kvalifikované účasti o souhlas České národní banky tedy zůstává zachována, pouze bude nadále postupováno výhradně v souladu s ust. § 2b DrZál.

3.7 Členský vklad

Členský vklad představuje majetkovou účast člena v družstvu, přičemž ve spořitelním a úvěrním družstvu může být členský vklad výhradně peněžitý.¹⁷¹ „Členský vklad je tvořen součtem základního členského vkladu a všech dalších členských vkladů.“¹⁷²

Základní členský vklad musí vložit každý člen družstva a jeho výši a způsob splácení určují stanovy,¹⁷³ přičemž základní členský vklad musí být pro všechny členy stejný¹⁷⁴ a jeho minimální výše je stanovena v ust. § 4b odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech na jeden tisíc korun českých. Avšak vzhledem k zákonným požadavkům na kapitál spořitelního a úvěrního družstva i vzhledem k výše zmiňovanému pravidlu desetinásobku lze předpokládat stanovení základního členského vkladu násobně vyššího.

Stanovy mohou umožnit též vložení dalšího členského vkladu. „Výše dalšího členského vkladu, při jeho vložení do základního kapitálu družstevní záložny, musí být vždy

---

¹⁷¹ Ustanovení § 4b odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷² Ustanovení § 563 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁷³ Ustanovení § 5 písm. d zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁴ Ustanovení § 564 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

celočíselným násobkem základního členského vkladu.“¹⁷⁵ Pokud stanovy další členský vklad umožňují, může jich člen vložit dle ust. § 4b odst. 5 DrZál i více.

Výše členského vkladu je též zásadní pro výpočet vypořádacího podílu dle ust. § 4c odst. 1 DrZál, který členovi náleží při zániku jeho účasti ve spořitelním a úvěrním družstvu za jeho trvání *„jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí.*“¹⁷⁶

3.8 Zrušení a zánik

Zrušení a zánik spořitelního a úvěrního družstva se řídí obecnou právní úpravou, tedy především občanským zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích. Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech pak v ust. § 13 stanoví některá specifika zrušení a likvidace spořitelního a úvěrního družstva.

Zrušení a následnou likvidaci spořitelního a úvěrního družstva může příslušnému soudu navrhnout dle ust. § 13 odst. 1 DrZál Česká národní banka, orgán nebo člen spořitelního a úvěrního družstva nebo osoba, která osvědčí právní zájem, a to v případě, že: *„počet členů klesl pod 30, kapitál klesl pod 35 000 000 Kč, uplynulo šest měsíců ode dne, kdy skončilo funkční období orgánu družstevní záložny a nebyl zvolen nový orgán, nebo byla porušena povinnost svolat členskou schůzi, anebo družstevní záložna po dobu delší než jeden rok neprovozuje žádnou činnost, založením, fúzí nebo rozdělením družstevní záložny byl porušen zákon.*“ Výlučně Česká národní banka může zrušení s likvidací dle ust. § 13 odst. 2 DrZál navrhnout též, pokud opatření uložená Českou národní bankou podle § 28 DrZál byla neúčinná.

Soud na základě takového návrhu dle aktuální právní úpravy může rozhodnout o zrušení spořitelního a úvěrního družstva s likvidací. Novela zákona o bankách si dle důvodové zprávy klade za cíl zpřesnit a vyjasnit text zákona tím, že formulaci „může rozhodnout“ nahrazuje direktivním „rozhodne“, čímž soudu prostor pro rozhodování značně zužuje.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Ustanovení § 4b odst. 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ Ustanovení § 36 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

¹⁷⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady

Dle ust. § 13 odst. 3 DrZál se spořitelní a úvěrní družstvo zrušuje též dnem nabytí právní moci odnětí povolení České národní banky. Novela zákona o bankách tento krok rozděljuje na dva oddělené procesy, kdy prvním je odnětí povolení a druhým návrh České národní banky, na základě kterého soud rozhodne o zrušení spořitelního a úvěrního družstva a jeho likvidaci.

Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech též stanoví podrobnosti k likvidátorovi. Likvidátorem, kterého jmenuje a odvolává soud na návrh České národní banky, může být dle ust. § 13 odst. 6 DrZál „*pouze fyzická nebo právnická osoba splňující podmínky důvěryhodnosti a odborné způsobilosti podle § 2a odst. 5 a která nemá nebo neměla zvláštní vztah k družstevní záložně.*“ Dále ust. § 13 DrZál stanoví například i výši likvidátorovy odměny.

O dobrovolném zrušení spořitelního a úvěrního družstva může v souladu s ust. § 168 odst. 2 OZ rozhodnout příslušný orgán, kterým je dle ust. § 656 písm. q ZOK členská schůze. K takovému rozhodnutí je třeba předchozí souhlas České národní banky, bez něhož je dle ust. § 5a odst. 3 DrZál rozhodnutí členské schůze o zrušení spořitelního a úvěrního družstva neplatné.

Spořitelní a úvěrní družstvo může též, i když ve velmi striktně omezeném rozsahu, zaniknout s právním nástupcem, tedy přeměnou. Přeměna vždy podléhá souhlasu České národní banky a jejím výsledkem v případě fúze či rozdělení vždy musí být opět spořitelní a úvěrní družstvo.¹⁷⁸ Výjimkou z pravidla zachování formy je pouze změna právní formy na akciovou společnost v případě přeměny spořitelního a úvěrního družstva na banku, kdy musí být splněny další náležitosti vyplývající z ust. § 13 odst. 5 DrZál. Jakákoli jiná změna právní formy není přípustná.¹⁷⁹

č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

¹⁷⁸ Ustanovení § 13, odst. 4 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁹ Viz též kapitola 3.1.2 Forma družstva.

Zánik spořitelního a úvěrního družstva probíhá v souladu s ust. § 185 občanského zákoníku, tedy zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku.

Závěr

Spořitelní a úvěrní družstvo je dle zákona o obchodních korporacích jedním z typů obchodních korporací a splňuje podstatné znaky z tohoto vycházející.

Charakter korporace, tedy sdružení osob, má v rámci spořitelního a úvěrního družstva velice silnou roli, projevující se především v základním požadavku na nejméně třicet členů, ale i v další úpravě členství jako takového. Základním smyslem existence spořitelního a úvěrního družstva je vzájemná podpora jeho členů, i když tento princip již není explicitně vyjádřen v textu zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, lze jej dovodit z družstevních zásad i z obecné úpravy družstva jako takového.

S různými obchodními korporacemi má spořitelní a úvěrní družstvo různý podíl shodných znaků.

Ač by se mohlo zdát, že s osobní obchodní společností nemá spořitelní a úvěrní družstvo příliš mnoho společného, můžeme pozorovat v ideálním případě podobný důraz na osobu člena dané obchodní korporace a jeho vztahy s ostatními členy. V případě spořitelního a úvěrního družstva dokonce vícekrát zákonodárcem zdůrazněný a upevněný osobní zájem členů o dění uvnitř spořitelního a úvěrního družstva. Dalším shodným znakem může být vládním návrhem novely zákona o bankách do právní úpravy spořitelního a úvěrního družstva opět potenciálně zavedená možnost udělit stanovami každému členovi pouze jediný hlas bez ohledu na výši jeho členského vkladu. Členem orgánu spořitelního a úvěrního družstva může být pouze člen takového družstva, tedy stejně jako u osobních obchodních společností nepřichází v úvahu profesionalizace managementu.

S kapitálovými obchodními společnostmi pojí spořitelní a úvěrní družstvo především povinné vytváření základního kapitálu a oddělení majetku družstva od majetku členů. Výše členského vkladu, jakou se člen spořitelního a úvěrního družstva na jeho tvorbě podílí, odpovídá v současné době, podobně jako u kapitálových obchodních společností, počtu hlasů při hlasování na členské schůzi, s výjimkou vyjmenovaných zásadních rozhodnutí, při kterých převáží princip rovnosti členů. Ačkoli historicky převod ani přechod družstevního podílu nebyl umožněn a ani dnes nejde o preferovanou formu nabytí družstevního podílu, je podobně jako v kapitálové obchodní společnosti i ve spořitelním a úvěrním družstvu přes jeho důraz na členy a členství v současné době umožněn. Převod i přechod družstevního podílu však podléhá mnohým omezením, především ve formě souhlasů příslušných orgánů či České národní banky. Novela zákona o bankách si klade

za cíl poměrně rozsáhlým způsobem převod a přechod družstevního podílu novelizovat za účelem zvýšení právní jistoty, což se dle názoru autorky novele daří.

Obecná právní úprava družstva tvoří základ, ze kterého spořitelní a úvěrní družstvo vychází a je uplatňována ve všech případech, ve kterých zákon o spořitelních a úvěrních družstvech nestanoví úpravu zvláštní. I spořitelní a úvěrní družstva podléhají obecným družstevním zásadám, jako je například zásada demokracie, rovnosti členů, kolektivismu a otevřenosti členství, skrze které je třeba na úpravu družstev nahlížet.

Z historického pohledu sehrála spořitelní a úvěrní družstva důležitou roli při přechodu k moderní společnosti. Již od počátků družstevnictví to bylo i družstevní spoření v úžeji sepnatém kolektivu a v jeho rámci též poskytování úvěrů, které napomáhalo rozvoji těchto kolektivů, jehož by při spoření individuálním nebylo možno dosáhnout. Právní formou užívanou v počátcích družstevnictví byl spolek, avšak brzy se ukázalo, že družstevní uspořádání je do značné míry specifické, a tedy potřebuje vlastní právní úpravu. V rámci úpravy družstev se družstva spořitelní a úvěrní vždy vymykala potřebami ještě specifičtější úpravy, především za účelem zajištění bezpečnosti vkladů a celkové důvěryhodnosti a stability. Tyto hodnoty společně se speciální úpravou spořitelního a úvěrního družstva mají tedy v českém právním řádu téměř stoletou tradici, i když znatelně zpřetrhanou v dobách nesvobody, které svépomocnému a demokratickému družstevnímu myšlení nepřály.

Po roce 1989 bylo nutno obnovit družstevní tradice z první republiky, přičemž byla zachována koncepce zařazení družstev společně s obchodními společnostmi, pro spořitelní a úvěrní družstva byl však nadto přijat zvláštní zákon upravující nezbytná specifika. Tento zákon byl čteně a rozsáhle novelizován na základě praktických podnětů i evropské legislativy. Rekodifikace soukromého práva pokračovala zákonem o obchodních korporacích v zahrnutí obchodních společností a družstev do jednoho celku, se zachováním zvláštní úpravy spořitelních a úvěrních družstev ve zvláštním zákoně. Tímto zvláštním zákonem zůstává původní zákon o spořitelních a úvěrních družstvech z roku 1995, z jehož původního znění se však mnoho nezachovalo, což je zřejmé i z pouhého pohledu na množství vložených, a naopak zrušených paragrafů, které do značné míry komplikuje orientaci v zákoně. Již jeho navrhovatelé byli vedeni ideou základního vymezení spořitelních a úvěrních družstev, které však bude zajisté vyžadovat následnou revizi na základě vývoje, jímž bude institut v nově se ustavující demokratické společnosti procházet. Poté, co spořitelní a úvěrní družstva prošla vývojem v jistých fázích velmi překotným a značná část úpravy byla nejednou novelizována, je dle názoru autorky

na místě po téměř dvaceti pěti letech účinnosti zákona zvážit komplexní revizi, případně zcela nový zákon obsahující přehledně zachycený výsledek tohoto vývoje, tedy dát současné obsahově kvalitní úpravě i odpovídající formální rámeček.

Současná právní úprava spořitelního a úvěrního družstva sleduje především cíl vysoké důvěryhodnosti, stability, ochrany členů a jejich prostředků, kvalitní dohled a posílení členského principu. Spořitelní a úvěrní družstvo je úvěrovou institucí povinně ve formě družstva, čemuž odpovídá též firemní dodatek, který ve všech čtyřech možných podobách na družstevní podstatu odkazuje. V souladu s družstevními zásadami klade důraz na členy, vůči kterým směřuje většina jeho činností a kteří výlučně též spořitelní a úvěrní družstvo řídí prostřednictvím orgánů, které jsou shodné s obecnou úpravou družstev, tedy členské schůze, představenstva a kontrolní komise. Vzhledem ke specifické činnosti spořitelního a úvěrního družstva je obligatorně zřizován další orgán, úvěrová komise, kterému přísluší především agenda poskytování úvěrů. Členové volených orgánů podléhají pravidlům ohledně střetu zájmů, odpovědnosti z výkonu své funkce, zákazu konkurence a dále mají povinnost mlčenlivosti, jednání s odbornou péčí a v neposlední řadě též informační povinnost.

Spořitelní a úvěrní družstvo již při svém vzniku musí mít povolení České národní banky, které vymezuje jeho předmět podnikání dle obecných zákonných možností a dle konkrétní žádosti. V rámci jeho udělení zkoumá Česká národní banka splnění podmínek jako je odborná způsobilost a důvěryhodnost stanovených osob či průhledný a nezávadný původ kapitálu. Podmínky udělení tohoto povolení jsou podobné podmínkám vyžadovaným pro udělení bankovní licence.

V návaznosti na nedávné zkušenosti s nedostatečnou regulací a dohledem byla v průběhu účinnosti zákona o spořitelních a úvěrních družstvech inkorporována četná omezující opatření, která přiblížila regulaci spořitelních a úvěrních družstev bankám. Sjednocen byl též dohledový orgán, tedy Česká národní banka. Průlomový byl zákaz nabytí jakékoli účasti či vlivu na jiných právnických osobách za účelem možnosti komplexního dohledu nad veškerou činností spořitelního a úvěrního družstva a zvýšení transparentnosti i důvěryhodnosti. Dalšími významnými opatřeními je zákaz uzavírání smluv za nápadně nevýhodných podmínek, zákaz zastavení obchodního závodu či podmínění dispozice s obchodním závodem souhlasem České národní banky.

Založení spořitelního a úvěrního družstva je lehce modifikováno oproti obecné úpravě založení družstva, například vyšším počtem členů, kterých v případě spořitelního a úvěrního

družstva musí být nejméně třicet, či z podstaty věci plynoucími vyššími požadavky na kapitál.

Na ustavující schůzi spořitelního a úvěrního družstva není přípustné zastoupení osob. Ve světle tohoto ustanovení je zajímavá novelou občanského zákoníku zavedená možnost založit družstvo i bez ustavující schůze, a to dohodu zakladatelů o obsahu stanov. Novela zakotvující tuto možnost o spořitelním a úvěrním družstvu nehovoří a tato problematika není ani předmětem v současné době projednávaných novel zákona o spořitelních a úvěrních družstvech. Dle názoru autorky je však nezbytné dojít výkladem k zákazu zastupování osob při zakládání spořitelního a úvěrního družstva i bez ustavující schůze, případně pro spořitelní a úvěrní družstva tuto možnost založení zcela vyloučit.

Spořitelní a úvěrní družstvo má s ohledem na veškerá svá specifika velice omezené možnosti přeměn. Vždy se souhlasem České národní banky je možná fúze s jiným spořitelním a úvěrním družstvem či rozdělení na spořitelní a úvěrní družstva. Změna právní formy je umožněna pouze při splnění přísných podmínek, a to na banku, tedy akciovou společnost.

Zrušení a zánik spořitelního a úvěrního družstva probíhá dle obecné úpravy, přičemž zákon o spořitelních a úvěrních družstvech stanoví především roli České národní banky, specifické důvody zrušení spořitelního a úvěrního družstva, jako je například odnětí povolení České národní banky a dále zvláštní požadavky na likvidátora.

Seznam použitých zkratek

BGBI. I	I. část spolkové sbírky zákonů Rakouska
družstevní záložna	spořitelní a úvěrní družstvo
DrZál	zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
novela občanského zákoníku	zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
novela zákona o bankách	vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, tisk 559/0 ze dne 30. 7. 2019, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
novela zákona o obchodních korporacích	zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ř. z.	říšský zákoník
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
zákon o auditorech	zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů
zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
zákon o spořitelních a úvěrních družstvech	zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

ČÁP, Zdeněk, Jiří ČÁP a Miroslav MACHALA. *Družstvo v novém soukromém právu a v právní praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie. ISBN 978-80-7552-094-4.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-333-4.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, et al. *Občanské právo hmotné. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.

DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vyd. Praha: Beck, 2006. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-551-8.

DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny a přeshraniční přeměny obchodních společností a družstev*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7357-970-8.

DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-803-1.

HELEŠIC, František. *Družstevní právo v kostce*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-89-9. LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.

HELEŠIC, František. *Právní úprava družstev ve vyspělé Evropě a u nás: (srovnávací monografie)*. Praha: Vodnář, 1997. Prameny a nové proudy právní vědy. ISBN 80-85889-14-5.

HELEŠIC, František. *Příručka pro družstevníky*. Praha: Družstevní asociace ČR, 2003. ISBN 80-86426-14-9.

HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. Praha: Beck, 2009. Beckova edice právo. ISBN 978-80-7400-129-1.

KARFÍKOVÁ, Marie, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ, Radim BOHÁČ, Petr NOVOTNÝ, Michael KOHAJDA, Pavlína VONDRÁČKOVÁ a Milan BAKEŠ, ed. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

KARFÍKOVÁ, Marie. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie. ISBN 978-80-7552-935-0.

LASÁK, Jan. *Právo obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. Právní předpisy Evropské unie s judikaturou. ISBN 978-80-7357-611-0.

LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.

LIŠKA, Petr. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie. ISBN 978-80-7478-722-5.

NĚMCOVÁ, Lidmila. *Vybrané kapitoly z českého družstevnictví*. Praha: Družstevní asociace ČR, 2001. ISBN 80-238-7912-X.

POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9.

REBRO, Karol. *Latinské právnické výrazy a výroky*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-915-9.

ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právní učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1.

ŘÍMALOVÁ, Olga a Josef HOLEJŠOVSKÝ. *Družstva*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Beck, 2004. Právo a hospodářství. ISBN 80-7179-812-6.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-566-1.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání 2017. Praha: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.

LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš Doležil a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7478-537-5.

2 Seznam použitých právních předpisů

Zákony

Zákon č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Zákon 21/1992 Sb., o bankách.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů).

Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 280/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem.

Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů.

Zákon č. 333/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Návrhy zákonů

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tisk 582/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=582&CT1=0>.

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 1197, 1. volební období 1992 - 1996. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 15.2.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t119700.htm>.

Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 100/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tisk 244/0, 3. volební období, 1998 - 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=244&CT1=0>.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 280/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 429/0, 4. volební období, 2002 - 2006. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=429&CT1=0>.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. Tisk 207/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 6.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Tisk 559/0, 8. volební období, od 2017. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. [cit. 14.3.2020]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=559&CT1=0>.

Ostatní právní předpisy

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů.

Vyhláška České národní banky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

Historické právní předpisy

Císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolcích.

Zákon č. 70/1873 ř. z., o výdělkových a hospodářských společenstvech.

Zákon č. 133/1903 ř. z., o revizi společenstev výdělkových a hospodářských a jiných spolků.

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Zákon 238/1924 Sb., kterým se zřizuje Všeobecný fond peněžních ústavů v republice Československé.

Vládní nařízení č. 169/1933 Sb. z. a n., kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložnách a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech.

3 Seznam použitých článků z periodik

DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní záložny de lege lata (1. část)*. Ad Notam, 2003, č. 3, s. 51.

DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní záložny de lege lata (dokončení)*. Ad Notam, 2003, č. 4, s. 84.

LISSE, Luděk. *Družstevní záložna de lege lata a de lege ferenda*. Právo a podnikání. 2002, 11(10), 19-25. ISSN 1211-1120.

SMRČKA, Ladislav. *Z historie družstevních záložen k současnosti*. Právo a podnikání. 1998, č. 1, 26-28. ISSN 1211-1120.

4 Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. července 2018, sp. zn. Pl. ÚS 3/16

5 Seznam použitých internetových zdrojů

European association of cooperative banks. [online]. [cit. 8.2.2020]. Dostupné z <http://www.eacb.coop/en/home.html>.

CHLUPATÝ, Roman. *Zlikviduje zákon kampeličky?* [online]. [cit. 14.2.2020]. Dostupné z <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zlikviduje-zakon-kampelicky-6357050>.

International co-operative alliance. [online]. [cit. 8.2.2020]. Dostupné z <https://www.ica.coop/en>.

Konec tradičních kampeliček. [online]. [cit. 14.2.2020]. Dostupné z <http://finsider.cz/finance/konec-tradicnich-kampelicek/>.

Richard Mandelík je pro změnu systému dohledu nad záložnami. Zdroj: ČTK. [online]. [cit. 14.2.2020]. Dostupné z <https://www.finance.cz/zpravy/finance/2861-richard-mandelik-je-pro-zmenu-systemu-dohledu-nad-zaloznami/>.

Tisíce členů záložen přijdou o peníze. [online]. [cit. 14.2.2020]. Dostupné z <https://archiv.ihned.cz/c1-746346-tisice-clenu-zalozen-prijdou-o-penize>.

World council of credit unions. [online]. [cit. 8.2.2020]. Dostupné z <https://www.woccu.org>.

Spořitelní a úvěrní družstvo jako obchodní korporace

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá klíčovými charakteristikami spořitelního a úvěrního družstva jako obchodní korporace. Jejím cílem je porovnání právní úpravy spořitelního a úvěrního družstva s obecnou právní úpravou obchodních korporací a blíže poté s právní úpravou družstev. V návaznosti na provedené porovnání jsou nalézány prvky shodné, ale především prvky odlišné, speciální pro spořitelní a úvěrní družstvo. Na takovou speciální právní úpravu je zaměřen hlubší rozbor jednotlivých ustanovení a jejich vzájemných vztahů.

Předkládaná diplomová práce je členěna do tří kapitol. První kapitola pojednává o třídění obchodních korporací a jejich jednotlivých typických znacích, z nichž některé nalézáme i u spořitelního a úvěrního družstva. Druhá kapitola se zabývá historickým vývojem a významem spořitelních a úvěrních družstev s akcentem na základní zásady družstevnictví, jako je družstevní demokracie či důraz na členský princip. Dále je osvětlen původ četných omezujících opatření, která na spořitelní a úvěrní družstva dopadají a přibližují je tak k právní úpravě bank.

Třetí, stěžejní kapitola rozebírá současnou právní úpravu spořitelního a úvěrního družstva. Specifika spořitelního a úvěrního družstva vůči obecné úpravě družstev obsahuje především zákon o spořitelních a úvěrních družstvech, který komplexně pojímá celou existenci spořitelního a úvěrního družstva. Zahrnuje kroky nezbytné před založením a vznikem, přes proces a požadavky na samotné založení, organizační strukturu a systém členství až po zánik spořitelního a úvěrního družstva. V dnešní době, i v návaznosti na zkušenosti z minulosti, je velmi důležitý dohled České národní banky, která pomáhá zajišťovat, stejně jako v případě bank, důvěryhodnost a stabilitu spořitelních a úvěrních družstev a uděluje povolení k jejich vzniku a vykonávaným činnostem.

Činnost spořitelního a úvěrního družstva je silně orientována na členy a za účelem ochrany jejich majetkových zájmů je omezena mnohými opatřeními zajišťujícími bezpečnost vkladů, transparentní obchody, odbornou způsobilost členů volených orgánů, pravidla pro jejich střet zájmů i mlčenlivost.

Klíčová slova: spořitelní a úvěrní družstvo, obchodní korporace, družstvo

Savings and loan cooperative as a business corporation

Abstract

This thesis deals with typical features of the savings and loan cooperative as a business corporation. The aim of the thesis is to compare the specific legal regulation of savings and loan cooperatives with the general legal regulation of business corporations and, especially, with the legal regulation of cooperatives. As a follow-up of the performed comparison, the thesis identifies features identical and, in the first place, features different, specific for the savings and loan cooperative. Such specific legal regulation is a matter of a more in-depth analysis of particular provisions and mutual relations thereof.

The thesis is organised in three chapters. The first chapter includes classification of business corporations and their particular typical features, some of which are present in savings and loan cooperatives, too. The second chapter deals with historical development and importance of savings and loan cooperatives, while putting accent on the basic cooperative principles, such as cooperative democracy or an emphasize on the membership principle. Then it explains the origin of numerous restraining measures applicable to savings and loan cooperatives and making them similar to banks.

The third, crucial chapter contains an analysis of the current legal regulation of the savings and loan cooperative. Specifics of the savings and loan cooperative as compared with the general regulation of cooperatives are contained predominantly in the Act on Savings and Loan Cooperatives, covering the whole existence of savings and loan cooperatives comprehensively and describing steps necessary to be taken before foundation and incorporation, the process and requirements for the actual foundation, organisational structure, membership system and dissolution of the savings and loan cooperative. Nowadays, also based on experience from the past, it is very important that savings and loan cooperatives are supervised by the Czech National Bank helping to ensure, like in case of banks, trustworthiness and stability of savings and loan cooperatives and issuing licenses for their foundation and business.

The activity of the savings and loan cooperative is strongly oriented on its members and for the purpose of protection of their property interests it is subject to numerous restrictions ensuring safety of deposits, transparency of transactions, expertise of members of elected bodies, rules for conflict of interests and confidentiality.

Key words: savings and loan cooperative, business corporation, cooperative